

Juni 2016

ROLF JACOBSEN- SENTERET I SKAPPELS GATE 2

Forprosjekt

FOTO: ARVE STENSRUD, DOMKIRKEODDENS FOTOARKIV

Skappels gate 2 er en stjerne
på verdenskartet.

ROGER GREENWALD
AMERIKANSK POET OG GJENDIKTER

Innhold

Sammendrag 3

1. Bakgrunn 6

- 1.1 Rolf Jacobsen (1907–94) – Hamars verdenskjente poet 6
- 1.2 Forprosjektet 8
 - 1.2.1 Prosjektgruppa 8
 - 1.2.2 Prosjektgruppas mandat 8
 - 1.2.3 Ekskursjon til Olav H. Hauge senteret i Ulvik 9
- 1.3 Grunnlaget for etableringen av et Rolf Jacobsen-senter 9
 - 1.3.1 Hvorfor et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2? 9
 - 1.3.2 Avholdte møter 10

2. Skappels gate 2 12

- 2.1 Omgivelser og uteområde 12
- 2.2 Bygningen 13
 - 2.2.1 Status 13
 - 2.2.2 Vedrørende avklaring av fredningssaken 13
 - 2.2.3 Tilstandsvurdering 14

3. Rolf Jacobsen-senteret 16

- 3.1 Mål og målgrupper 16
 - 3.1.1 Mål 16
 - 3.1.2 Målgrupper 16
- 3.2 Innhold i Rolf Jacobsen-senteret 16
 - 3.2.1 Dokumentasjon og forskning 16
 - 3.2.2 Formidling 18
 - 3.2.3 Aktiviteter 21
 - 3.2.4 Tilbud til barn og ungdom 22
 - 3.2.5 Tilbud til studenter 23
- 3.3 Romprogram 23

4. Aktuelle samarbeidspartnere 30

- 4.1 Faglige samarbeidspartnere 30
 - 4.1.1 Høgskolen i Hedmark 30
 - 4.1.2 Universitet og høyskoler 30
 - 4.1.3 Hamar bibliotek 31
 - 4.1.4 Fylkesbiblioteket i Hedmark 31
 - 4.1.5 Kulturskolen 31

- 4.1.6 Turnéorganisasjonen 31

- 4.1.7 Anno museum 31

- 4.1.8 Litteraturnettverket 32

- 4.1.9 Norsk Jernbanemuseum 32

- 4.2 Andre aktuelle samarbeidspartnere 32

- 4.2.1 Rolf Jacobsens Venner 32

- 4.2.2 Flere aktuelle samarbeidspartnere 33

5. Organisasjon og drift 34

- 5.1 Organisasjonsmodell 34

- 5.1.1 Rolf Jacobsen-senteret og Anno museum 34

- 5.1.2 Rolf Jacobsen-senteret som selvstendig enhet 35

- 5.1.3 Anbefalt organisasjonsmodell 37

- 5.1.4 Skappels gate 2 – eierforhold og vedlikeholdsansvar 37

- 5.2 Publikumsgrunnlag og åpningstider 37

- 5.3 Stab ved Rolf Jacobsen-senteret 38

6. Økonomi 39

- 6.1 Budsjett investeringer 39

- 6.1.1 Utgifter investeringer 39

- 6.1.2 Finansiering av ombygging og rehabilitering 39

- 6.1.3 Basisutstilling 40

- 6.1.4 Etableringskostnader 40

- 6.1.5 Olav H. Hauge-senteret – et eksempel på et spleiselag 40

- 6.2 Budsjett drift 41

- 6.2.1 Driftsutgifter 41

- 6.2.2 Driftsinntekter 41

- 6.3 Aktuelle økonomiske bidragsytere 42

7. Fremdriftsplan videre prosjektering 44

Litteratur 45

Vedlegg

Kostnadsestimat

Sammen drag

Prosjektgruppas anbefaling

Skappels gate 2 rehabiliteres og bygges om for å gi plass til et Rolf Jacobsen-senter. Senteret etableres på bakgrunn av den foreliggende rapporten fra forprosjektet avsluttet i juni 2016. Rolf Jacobsen-senteret skal være et dokumentasjons- og formidlingssenter for Rolf Jacobsens liv og diktning – og et formidlingssenter for hedmarksforfatteres forfatterskap. Senteret foreslås offisielt åpnet 8. mars 2019 med åpning av basisutstillingen 8. mars 2020.

Grunnlaget for etablering av et Rolf Jacobsen-senter

Rolf Jacobsen er en av våre viktigste forfattere, på linje med Henrik Ibsen, Knut Hamsun, Sigrid Undset og Olav H. Hauge. Jacobsens dikt er gjendiktet til mer enn 30 språk. Dette internasjonalt anerkjente forfatterskapet bør dokumenteres og formidles i et Rolf Jacobsen-senter på Hamar. Her holdt han til over halvparten av livet. Her hadde han sine mest produktive år som forfatter. Fra 1961 og fram til han døde i 1994 bodde han i Skappels gate 2, og det okergule trehuset, rett ved siden av jernbanen og bare et steinkast unna Mjøsa, er uløselig knyttet til ham og diktningen hans. Et Rolf Jacobsen-senter her vil gi senteret en merverdi det ikke er mulig å skape noe annet sted; forfatterskapet kan formidles i det miljøet diktene ble til. Rolf Jacobsen-senteret i Skappels gate 2 vil bli det eneste litterære museet i Norge som er viet en poet og også etablert med utgangspunkt i poetens hjem. Opprettelsen av senteret vil ha nasjonal og internasjonal interesse.

Skappels gate 2 representerer en viktig del av Hamars historie. Huset ble oppført i 1849 og er et av de eldste husene i Hamar sentrum. Eiendommen er båndlagt til bevaring. Å bruke Skappels gate 2 til et Rolf Jacobsen-senter vil styrke eiendommens identitet som kulturminne. Samtidig vil et Rolf Jacobsen-senter her styrke opplevelsen av Hamar som kulturby – med kulturhus og bibliotek nesten vegg i vegg og Kirsten Flagstad Museum få kvartaler unna.

Rolf Jacobsen-senteret vil også skape regionale ringvirkninger. Hedmark er et forfatterfylke med Rolf Jacobsen som en av de sentrale hedmarksforfatterne. I tillegg til å dokumentere og formidle Jacobsens forfatterskap skal senteret også formidle andre hedmarksforfattere og slik ytterligere befeste Hedmarks posisjon som forfatterfylke. Dette vil gi økt kunnskap om regionen og bygge opp om regionens identitet.

Mål og målgrupper

Målet er å skape økt interesse for Rolf Jacobsens forfatterskap gjennom:

- formidling av Rolf Jacobsens forfatterskap slik at forfatterskapet stadig leses og at nye generasjoner lesere blir kjent med diktene hans.
- dokumentasjon av Rolf Jacobsens forfatterskap samlet på ett sted og tilrettelagt for publikum.
- forvaltning av Rolf Jacobsens bok- og kartsamling.

Rolf Jacobsen-senteret har også som mål å skape økt interesse for hedmarksforfatteres forfatterskap.

Rolf Jacobsen-senteret vil henvende seg til en allmenn kulturell offentlighet og skal også være en ressurs for utdannings- og forskningsmiljøer. Barn og ungdom vil være ei viktig målgruppe, blant annet skal senteret inspirere unge til å lese og skrive.

Rolf Jacobsen-senterets innhold

- Dokumentasjon og forskning: Materiale (dvs. det som er skrevet av og om Rolf Jacobsen, foto, lydfiler m.m.) må samles og gjøres tilgjengelig for et allment publikum.

- **Formidling:** Det lages en basisutstilling i senteret som formidler Rolf Jacobsens liv og diktning i ulike kontekster. I tillegg kan senteret produsere tema- og vandretstillinger. Senteret må ha en nettside og konti i sosiale medier. Senteret kan samarbeide med Høgskolen i Hedmark om forskningsformidling, og samarbeide med andre forfatter-museer/-sentre i Hedmark om formidling av hedmarksforfattere.
- **Aktiviteter:** Skrivekurs bør være en prioritert aktivitet i Rolf Jacobsen-senteret. Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene bør inngå i senterets aktiviteter; senteret kan brukes som festivalkontor og -arena. Senteret kan arrangere foredrag og seminarer, lesesirkler, litteraturkurs, forfatterbesøk, konserter, litterære vandringer og samarbeide med Hamar bibliotek om blant annet arrangementer på Klubbscene Rolf Jacobsen i kulturhuset.
- **Tilbud til barn og ungdom:** Barn og ungdom vil være ei viktig målgruppe, noe som må gjenspeiles i senterets utstillinger og aktiviteter. Basisutstillingen må ha elementer som henvender seg særlig til barna, blant annet må de få mulighet til å leke med og utforske språket. Det kan tilbys skrivekurs gjennom Den kulturelle skolesekken og i samarbeid med kulturskolene i Hamar-regionen, det kan lages andre formidlings- og aktivitetstilbud for skoleelever og de eldste barnehagebarna. Senteret vil også formidle barne- og ungdomslitteratur skrevet av hedmarksforfattere.

Aktuelle samarbeidspartnere

Flere aktuelle samarbeidspartnere har vært representert i prosjektgruppa: fylkesbiblioteket i Hedmark, Høgskolen i Hedmark, Anno museum, Hamar bibliotek og Rolf Jacobsens Venner. I tillegg har det vært avholdt møter med andre aktuelle samarbeidspartnere som Norsk kulturskoleråd Hedmark, Turnéorganisasjonen og Norsk Jernbanemuseum. Det er bred enighet om at det er viktig å få til et senter for å forvalte Rolf Jacobsens forfatterskap, og det er stor interesse for å samarbeide om et slikt senter. Dette vil også styrke de institusjonene senteret samarbeider med. Høgskolen i Hedmark kan tilby Rolf Jacobsen-senteret en rammeavtale som innebærer at høgskolens ansatte kan bidra med faglig kompetanse.

Skappels gate 2

- Vedrørende avklaring av fredningssaken: Det anbefales at Hamar kommune omgjør vedtaket fra 2003 og trekker tilbake fredningsforslaget vedrørende Skappels gate 2.
- Tilstandsvurdering ble gjennomført våren 2015, og rapporten konkluderer med at det er et vesentlig behov for vedlikehold/oppgradering av bygningen. Det meste av det som beskrives i tilstandsrapporten som nødvendige tiltak, er nødvendige uavhengig av om Skappels gate 2 skal brukes til et Rolf Jacobsen-senter eller ikke. Til byggearbeidene må det benyttes nødvendig faglig kompetanse slik at bygningens antikvariske verdier ivaretas.

Organisering og drift

- Hamar kommune bør fortsatt være eier av Skappels gate 2 og ha ansvaret for vedlikeholdet av eiendommen. Rolf Jacobsen-senteret leier lokaler av kommunen.
- Ulike organisasjons- og driftsmodeller har vært drøftet, blant annet om Rolf Jacobsen-senteret bør bli en del av Anno museum med Domkirkeodden som faglig og praktisk driftsansvarlig. Det vil være fordeler ved å være en del av Anno, men også fordeler ved å stå utenfor Anno. Forhandlinger med Anno museum vil ta tid, kanskje 3–4 år, og utfallet av forhandlingene er usikkert. Uavhengig av tilknytning til Anno må det skaffes driftsmidler til Rolf Jacobsen-senteret. Med Rolf Jacobsen-senteret som selvstendig institusjon kan prosjekteringen fortsette og senteret etableres uten at prosjektet stopper opp på grunn av forhandlinger med Anno. Senteret står også friere til å utvikle seg og finne sin form, noe som er særlig viktig de første årene. Aksjeselskap er en organisasjonsform som kan egne seg godt for Rolf Jacobsen-senteret. Det anbefales derfor at Rolf Jacobsen-senteret blir en selvstendig institusjon og opprettes som et aksjeselskap med blant andre Hamar kommune, Hedmark fylkeskommune og Rolf Jacobsens Venner som aksjonærer. Rolf Jacobsen-senteret bør ha et faglig råd.

Økonomi

Rolf Jacobsen-senteret er tenkt finansiert ved et spleiselag mellom offentlige og private instanser. Det er nødvendig at kommune og fylkeskommune bidrar til finansieringen. Å ta vare på den immaterielle kulturarven etter en forfatter av Rolf Jacobsens format er et nasjonalt ansvar, og staten må også bidra.

- Ombygging og rehabilitering: Hamar kommune, som eier av Skappels gate 2, bør alene ta kostnadene ved ombygging og rehabilitering av eiendommen, kostnadsberegnet til kr 5 875 000 inkl. 25 % for uforutsette utgifter. I tillegg kommer utgifter til utendørs arbeider for å utbedre drenering samt rehabilitere gårdsplass og hage. Ettersom Rolf Jacobsen-senteret blir en arena for kulturaktiviteter, kan kommunen søke om statlige spillemidler og slik få refundert noe av utgiftene, inntil 1,5 millioner kroner.
- Øvrige investeringer som basisutstilling og innredning m.m., planlegges finansiert av offentlige og private instanser. En vanlig modell for kulturinstitusjoner som dette, innebærer at staten dekker inntil 30 % av kostnadene, mens regionen dekker inntil 70 %. Basisutstillingen er kostnadsberegnet til 2,8 millioner, og innredning m.m. 1,25 millioner.
- Driften av Rolf Jacobsen-senteret planlegges finansiert i hovedsak med kommunale, fylkeskommunale og statlige tilskudd der staten dekker inntil 60 % av utgiftene. Senteret vil også ha egeninntekter av billettsalg og salg i bokkafeen/museumsbutikken. Daglig leder ansettes i 2018 for å lede planlegging og etablering av senteret fram mot åpningen i mars 2019. Når senteret har åpnet, aktiviteten øker og også basisutstillingen er på plass, trappes bemanningen opp med en stilling til, i budsjettet foreslås en $\frac{3}{4}$ stilling f.o.m. 2020. Driftsbudsjettet for årene 2018–20 anslås til 600 000 kroner i 2018 og nær 1,8 millioner kroner i 2019 med én ansatt, nær 2,5 millioner i 2020 med to ansatte.

1. Bakgrunn

1.1 Rolf Jacobsen (1907–94) – Hamars verdenskjente poet

«Idag er det blåsevær ute. Hele Mjøsa er hvit.
Sitte og se her på sneen og vinden
som skriver på den med usynlig blekk.»

Fra «Mediadiktet», *Tenk på noe annet*, 1979

Rolf Jacobsens tolv diktsamlinger har plassert ham blant våre fremste moderne lyrikere, ikke bare i norsk, men også i internasjonal sammenheng. Gjennom hele sitt forfatterliv viste han en særegen evne til å gi det moderne samfunnet et dikterisk uttrykk.

Allerede i 1966 hevdet den danske litteraturkritikeren Poul Borum at Rolf Jacobsens forfatterskap var et av de mest spennende i Europa. To år senere ble Jacobsens dikt presentert i USA av den amerikanske forfatteren og gjendikteren Robert Bly. Jan Erik Vold har omtalt Jacobsen som en stor europeisk poet, en modernismens ubestridte nestor, ikke bare i Norge, men i hele det skandinaviske språkområdet. Andre har ment at Jacobsen er en av verdens største poeter i forrige århundre og sammenlikner ham med forfattere i nobelpris-klassen, blant dem Tomas Tranströmer. Når det gjelder nasjonal betydning, kan han sammenliknes med Henrik Ibsen, Knut Hamsun, Sigrid Undset og Olav H. Hauge.

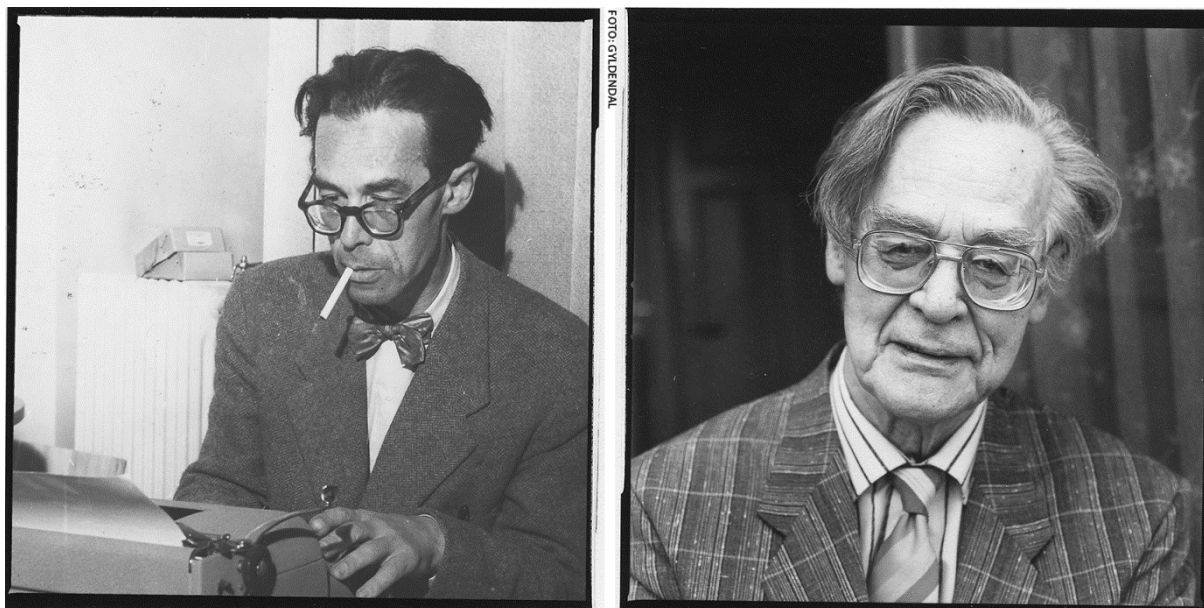
Helt siden Hans Magnus Enzensberger i 1960 innlemmet Rolf Jacobsen – som eneste nordmann – i sin store antologi *Museum der modernen Poesie*, har han hatt en selvsagt plass blant de sentrale moderne lyrikerne også utenfor Norden. Diktene hans er gjendiktet til mer enn 30 språk, ikke bare de store verdensspråkene, men også språk som snakkes av bare noen titusener. Og det kommer stadig nye utgivelser. En ny, tysk utgave av diktene hans utgis i nær fremtid.

Rolf Jacobsen ble tildelt en rekke priser: I 1960 mottok han Kritikerprisen for *Brev til lyset*, deretter fulgte blant annet Doblougprisen (1968), Aschehougprisen (1986) og Svenska Akademiens nordiske pris (1989), ofte omtalt som den lille Nobelprisen. Fire ganger ble han nominert til Nordisk Råds litteraturpris, siste gang for samlingen *Nattåpent*.

Vel 20 år etter at han døde, er forfatterskapet fremdeles like aktuelt. Diktene hans er pensum i både grunnskole og videregående skole, ved universitet og høyskoler. Det settes ny musikk til diktene, og en nyskrevet teaterforestilling hadde premiere høsten 2014 og ble spilt på Nationaltheatret året etter. Forfatterskapet appellerer også til barn og unge: En barneforestilling basert på dikt av Rolf Jacobsen, «*Snutebiller, stankelben*», ble første gang vist under poesifestivalen på Hamar i mars 2016, nå skal den videreutvikles til en skoleforestilling for 1.–4. trinn. Elever på grunnskolens 7. trinn deltar på poesiverksted og lar seg inspirere av Rolf Jacobsen, og elever i videregående skole bruker diktene hans i egenproduserte fotomontasjer.

Rolf Jacobsen ble født i Kristiania 8. mars 1907 og tilbrakte de første barneårene der. Fra 1913 bodde familien på Flisa i Solør. Jernbanen, det flate Solør-landskapet og Glomma preget oppvekstmiljøet. Høsten 1920 ble Rolf sendt til Kristiania for videre skolegang, og våren 1926 tok han examen artium på latinlinja ved Fagerborg skole. Det siste skoleåret var han redaktør for den landsdekkende ukeavisen Norges Gymnasiaster. Etter forberedende prøver studerte han teologi, senere filologi, uten å ta eksamener.

På denne tiden hadde han for lengst begynt å skrive, og han forsøkte ulike sjangere som noveller og slagertekster, det siste under pseudonymet Rolf Høvre.

I 1933 debuterte han med diktsamlingen *Jord og jern*. Her finnes kjente dikt som «Byens metafysikk» og det storslåtte «Jernbaneland», og allerede i åpningsdiktet «Regn» demonstrerer Jacobsen det som kanskje er hans fremste kjennetegn, hans billedskapende evne: «Himlen har stillet sin harpe på skrå mot jorden / og rører de tusen strenger med døvende vellyd». Formspråket og motivene var moderne, han brakte jernbanen, kraftledninger, telefonkabler og kloakker inn i poesien. Han skrev om fremmedfølelse og ensomhet – velkjente modernistiske temaer. To år etter debuten utga han *Vrimmel*.

I studietiden gikk Jacobsen i Studentersamfundet, han var medlem av Clarté og innom Mot Dag. I 1934 flyttet han tilbake til Flisa; der ble han trukket med i arbeiderbevegelsen, han drev tramgjeng og ble distriktsleder for arbeiderungdomslaget og formann i Åsnes Arbeiderparti. Høsten 1937 fikk han stilling som journalist med ansvar for Kongsvinger Arbeiderblads Flisa-kontor.

Rolf Jacobsen meldte seg inn i Nasjonal Samling i oktober 1940. Ved årsskiftet 1940–41 overtok han som redaktør for Kongsvinger Arbeiderblad og bosatte seg på Kongsvinger.

I mai 1945 ble han arrestert og året etter dømt til tre og et halvt års tvangsarbeid med fradrag for utholdt arrest. Jacobsen ble løslatt høsten 1947.

I årene som fulgte var det vanskelig for ham å få arbeid, og familien ble i hovedsak forsørget av hans kone Petra, hun var sydame. I 1949 begynte han som bokhandler-medhjelper i M. Gravdahls Bokhandel på Hamar.

I 1951, etter 16 års opphold, utga Jacobsen sin tredje diktsamling, *Fjerntog*. Samme år konverterte han til katolisismen.

Med *Hemmelig liv* (1954) fikk han sitt andre dikteriske gjennombrudd. Samlingen inneholder hans kanskje mest kjente dikt, «Landskap med gravemaskiner», og dikt som «Pavane», «Tømmer» og «Undergrunnsbanene». Kritikerne var fulle av lovord. Statens arbeidsstipend ga ham muligheten til å oppleve andre land og kulturer, og inntrykkene ble til dikt som «Landskap, Provence» og «Tårnene i Bologna».

Med *Stillheten etterpå* (1965) nådde han nye lesere. Diktenes aktualitet, samfunns-kritikken og den sjokkerende billedbruken appellerte til ungdommen, ikke minst til den nye generasjonen med forfattere som Jan Erik Vold, Arvid Torgeir Lie, Paal-Helge Haugen og Einar Økland.

I 1961 flyttet Jacobsen-familien inn i Skappels gate 2 på Hamar, og her ble Rolf Jacobsen boende livet ut. Omgivelsene, utsikten og inntrykkene herfra har satt spor i diktningen hans. De ti siste yrkesaktive årene arbeidet han som journalist og nattredaktør i Hamar Stiftstidende, fram til avisen gikk inn i 1971.

Utover i 1970-årene fremsto han som vår fremste miljølyriker med blant annet diktsamlingen *Pusteøvelse* (1975), og viste at han var helt på høyde med utviklingen og det miljøengasjementet som vokste fram. Han ble også en populær oppleser av egne dikt.

Hans siste diktsamling *Nattåpent* kom i 1985. Petra Jacobsen døde i 1983, og i sorgen over henne skrev han noen av de fineste kjærlighetsdiktene og samtidig de sterkeste diktene om sorg og avskjed vi har. *Nattåpent* gjorde Rolf Jacobsen til en av Norges mest folkekjære lyrikere. Boken ble en publikumssuksess, trykt i nærmere 17 000 eksemplarer, den mest-selgende diktsamlingen i norsk etterkrigstid.

Rolf Jacobsen døde 20. februar 1994 og er gravlagt på Hamar.

1.2 Forprosjektet

1.2.1 Prosjektgruppa

Prosjektgruppa har bestått av:

Hanne Lillebo har ledet prosjektet og skrevet prosjektrapporten på oppdrag fra Hamar kommune. Lillebo er daglig leder for Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene og nestleder i Rolf Jacobsens Venner.

Amund Steinbakken, rådgiver ved fylkesbiblioteket, Hedmark fylkeskommune

Eva-Marie Syversen, førsteamanuensis i nordisk litteraturvitenskap, Høgskolen i Hedmark

Magne Rugsveen, avdelingsdirektør, Anno museum Domkirkeodden

Gunnar Brox Haugen, styreleder, Rolf Jacobsens Venner

Per Olav Sanner, biblioteksjef, Hamar bibliotek (fra 1.4.2016, har avløst konst. biblioteksjef

Rita Skimmeland og biblioteksjef Berit Borgen)

Berit Andersen, rådgiver, Kultur og frivillighet, Hamar kommune

1.2.2 Prosjektgruppas mandat

«Hamar formannskap bevilger kr 150.000,- til arbeid med et forprosjekt for etablering av Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2. Gjennomføringen av forprosjektet forutsetter finansiering fra andre bidragsytere slik at den første oppgaven blir å søke fullfinansiering.» Til grunn for vedtaket lå rapporten fra november 2014, *Rolf Jacobsen-senteret i Skappels gate 2. Et skisseprosjekt*.

I januar 2015 ble det nedsatt ei prosjektgruppe som fikk i oppgave å arbeide videre med «prosjektering med tanke på å etablere et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2 og at hele eiendommen tas i bruk til Rolf Jacobsen-senteret».

Dette skulle gjøres gjennom å:

- søke om midler fra Hedmark fylkeskommune, Kulturrådet og Stiftelsen Fritt Ord for å fullfinansiere forprosjektet.
- avklare fredningssaken ettersom det foreligger et kommunestyrevedtak fra 2003 om å fremme fredningsforslag vedrørende Skappels gate 2.
- utrede bygningens tilstand, vurdere hvilke endringer som skal til for å få egnede lokaler, og hva dette vil koste.
- avklare fremtidig eierforhold og vedlikeholdsansvar vedrørende Skappels gate 2.
- avklare organisasjonsmodell, også hvorvidt Anno museum kan påta seg driften av senteret eller om det finnes andre og bedre løsninger.
- utarbeide budsjett for investering og drift, identifisere aktuelle økonomiske bidragsytere, både offentlige og private.
- utrede senterets innhold og opprette ei utstillingsgruppe samt ei gruppe med litteraturvitere. Ekskursjon til Hauge-senteret i Ulvik bør inngå i forprosjektet.

Det ble besluttet å vente med opprettelsen av utstillingsgruppe og litteraturfaglig gruppe ettersom detaljplanlegging av basisutstillingen bør starte først når det er vedtatt at senteret skal realiseres.

Hedmark fylkeskommune bevilget kr 100 000 til forprosjektet, mens Stiftelsen Fritt Ord og Kulturrådet (Rom for kunst) avsto søknadene om støtte.

Forprosjektets budsjett var opprinnelig på kr 550 000, og ble senere redusert til kr 250 000. Forprosjektet er gjennomført innenfor det reduserte budsjettet.

Rapporten er overlevert Hamar kommune i juni 2016.

1.2.3 Ekskursjon til Olav H. Hauge-senteret i Ulvik

Tre fra prosjektgruppa inkludert prosjektleder besøkte Olav H. Hauge-senteret i Ulvik 11.–12. februar 2016. Det ble et svært nyttig og inspirerende besøk.

Olav H. Hauge-senteret presenterer seg som «eit dokumentasjons- og formidlingssenter om Olav H. Hauges liv og verk og lyrikk i mange former på tvers av språkgrenser». Senteret, som er en del av Nynorsk kultursentrum, har fått mye positiv oppmerksomhet etter den offisielle åpningen i september 2014. Nynorsk kultursentrum med Hauge-senteret ble kåret til Årets museum 2015.

Hauge-senteret er lokalisert til det gamle heradshuset i Ulvik, og har fire ansatte i hel stilling: daglig leder, dokumentasjonsansvarlig, formidler og salgsssekretær. Under besøket ble det gitt omvisning i senteret, og de ansatte fortalte om sine ansvarsområder. Det ble også gitt orientering om blant annet etableringen av senteret (organisering, økonomiske bidragsytere osv.) og erfaringer etter første driftsår, hvilke samarbeidspartnere senteret har, hvordan de driver formidlingsarbeidet (utstillinger, arrangementer osv.) og dokumentasjonsarbeidet, og hvordan Ulvik poesifestival inngår i senterets virksomhet.

Arbeidet med basisutstillingen var også et tema, og det ble poengtert at det å ha en basisutstilling av høy kvalitet er viktig for både Hauge-senterets og Ulviks renommé. Det samlede utstillingsarealet i Hauge-senteret er ca. 140 m². Senterets motto er «Store opplevingar på små flater».

Mer informasjon om Olav H. Hauge-senteret: www.haugesenteret.no

1.3 Grunnlaget for etablering av et Rolf Jacobsen-senter

1.3.1 Hvorfor et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2?

Rolf Jacobsens forfatterskap er en viktig del av den norske kulturarven og må forvaltes og formidles med hensyn til kommende generasjoner.

Hamar har to verdensstjerner, Kirsten Flagstad og Rolf Jacobsen, som begge har fått en sal/scene oppkalt etter seg i Hamar kulturhus. Et kvartal unna kulturhuset i den ene retningen ligger Strandstuen, huset hvor Kirsten Flagstad ble født, i dag Kirsten Flagstad Museum. Et kvartal unna i motsatt retning ligger huset hvor Rolf Jacobsen bodde fra 1961 til han døde i 1994, Skappels gate 2. Det som også er spesielt med disse to husene, er at de er de to eldste husene i Hamar sentrum. De er begge en viktig del av byens sjel og identitet og må tas vare på uavhengig av at de har vært kunstnerhjem.

Både Flagstad og Jacobsen har fått festivaler av høy kvalitet knyttet til navnet sitt, festivaler som bidrar til å gi Hamar et godt renommé som kulturby, og skaper ringvirkninger i regionen og Hedmark fylke.

Mens Kirsten Flagstad Museum formidler kunnskap om og dokumenterer operasangerinnens liv og virke, finnes det per i dag ingen tilsvarende institusjon viet poeten Rolf Jacobsen, verken på Hamar eller andre steder. Dette internasjonalt anerkjente forfatterskapet må forvaltes i et Rolf Jacobsen-senter, og det bør gjøres på Hamar. Her holdt han til over halvparten av livet. Her hadde han sine mest produktive år som forfatter.

Rolf Jacobsen-senteret i Skappels gate 2 vil være et viktig element i utviklingen av Hamar by og må ses i sammenheng med det nye kulturhuset, opprustingen av Strandgata, Strandgateparken, Stortorget og Vestre torg. Rolf Jacobsen-senteret vil styrke kulturhuset og Hamar bibliotek – og også Kirsten Flagstad Museum – som kulturelt sentrum. Dette vil befeste

Hamars posisjon som innlandshovedstad og Hedmark som kultur- og forfatterfylke. Opprettelsen av et Rolf Jacobsen-senter vil ha nasjonal og internasjonal interesse.

Hedmark omtales gjerne som forfatterfylket. Rolf Jacobsen er en av de sentrale hedmarksforfatterne. Han bodde ikke bare i Hamar, men også sør i fylket, i Åsnes og Kongsvinger. Et Rolf Jacobsen-senter i fylkeshovedstaden Hamar vil bekrefte oppfatningen av Hedmark som forfatterfylke både lokalt og nasjonalt. I tillegg til å dokumentere og formidle Jacobsens liv og diktning skal senteret også formidle andre hedmarksforfattere. Dette vil gi økt kunnskap om regionen og bygge opp om regionens identitet.

Å legge et Rolf Jacobsen-senter til nettopp Skappels gate 2 vil gi senteret en merverdi det ikke er mulig å skape noe annet sted; forfatterskapet kan formidles i det miljøet der diktene ble til.

For mange er Rolf Jacobsen og Skappels gate 2 uløselig knyttet til hverandre, og det er forventninger langt utenfor Hamar og Hedmark, og også Norges grenser, om at huset tas vare på og brukes på en måte som hedrer Rolf Jacobsens forfatterskap. Jan Erik Vold omtaler Skappels gate 2 som et av de flotteste poesihjemmene han vet om: «Jacobsens bolig var et møtested for poeter fra inn- og utland.» Roger Greenwald, Jacobsens prisbelønte amerikanske gjendikter, viser til at det verden over «finnes titusenvis av lesere som har lest om Mjøsa utenfor vinduet en vinterdag, og om å ha togene som naboer», og han kaller Skappels gate 2 «en stjerne på verdenskartet».

Rolf Jacobsen-senteret vil sammen med Olav H. Hauge-senteret i Ulvik være de eneste litterære museene i Norge viet en poet, men Rolf Jacobsen-senteret vil være unikt i norsk sammenheng ettersom senteret etableres med utgangspunkt i poetens hjem.

1.3.2 Avholdte møter

Det har vært avholdt møter med en rekke aktuelle samarbeidspartnere og andre for å orientere om og drøfte planene for et Rolf Jacobsen-senter:

- Trond Jacobsen, representant for Rolf Jacobsens arvinger og rettighetsforvaltere
- fylkesrådet, Hedmark fylkeskommune
- Randi Langøigjelten, fylkessjef, Kultur, bibliotek og kompetanse, Hedmark fylkeskommune
- Karianne A. Aam, fylkesbiblioteksjef, Kultur, bibliotek og kompetanse, Hedmark fylkeskommune
- Linda Stewart, seniorrådgiver, Kultur, bibliotek og kompetanse, Hedmark fylkeskommune
- Elisabeth Seip, kulturvernleder, Samferdsel, kulturminner og plan, Hedmark fylkeskommune
- Magne Kvam, rådgiver, bygningsantikvar, Samferdsel, kulturminner og plan, Hedmark fylkeskommune
- Einar Busterud, ordfører, Hamar kommune
- Kari Nilssen, byplansjef, Hamar kommune
- Børge Jacobsen, fagansvarlig for byggesak, Hamar kommune
- Tor Dag Strand, Byggforvaltning, Hamar kommune
- Annebeth Bakker, landskapsingeniør, Park, idrett og friluftsliv, Hamar kommune
- Anne Helene Midtveit, forvalter, Park, idrett og friluftsliv, Hamar kommune
- Jørn Haakensveen, konsulent idrett og friluftsliv, Hamar kommune
- Jon Arild Olsen, instituttleder ved Avd. for lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA), Høgskolen i Hedmark
- Elin Kvernmoen, rådgiver, Norsk kulturskoleråd Hedmark
- Widar Aspeli, litteraturprodusent, Turnéorganisasjonen
- Andreas Dreyer, direktør ved Norsk Jernbanemuseum
- Else Braseth, daglig leder ved Atlungstad Brenneri
- Ragnhild Nyhus, tidl. daglig leder, Kirsten Flagstad Museum

- Hanne M. Lystad, eier av en del av Rolf Jacobsens boksamling
- Geir Vestad, forfatter og kulturredaktør i Hamar Arbeiderblad
- Tore Slettvoll, markedssjef, Sparebanken Hedmark
- Arne Morten Tofte, overingeniør, Arbeidstilsynet Indre Østland

Møtene med aktuelle samarbeidspartnere har vist at det er bred enighet om at det er viktig med et senter for å forvalte Rolf Jacobsens forfatterskap. Det er stor interesse for å samarbeide om et slikt senter. Dette vil også styrke de institusjonene senteret samarbeider med, og bidra til kompetanseheving.

2. Skappels gate 2

2.1 Omgivelser og uteområde

Skappels gate 2 ligger sentralt i Hamar by i umiddelbar nærhet til Hamar kulturhus med biblioteket, Kirsten Flagstad Museum og med kort avstand til høyskolens Campus Hamar. Det er gangavstand fra jernbanestasjonen og byens hoteller, og gode parkeringsmuligheter i det nybygde parkeringshuset under Vestre torg.

På østsiden av Skappels gate 2, ned mot jernbaneundergangen, er et lite parkområde med store trær som Rolf Jacobsen satte pris på å ha utenfor vinduene. Mellom parken og huset er det en parkeringsplass. Mot sør, like inntil husveggen, ligger jernbaneskinneene. Mot vest, utenfor gjerdet til Skappels gate 2, men innenfor eiendomsgrensen, står et garasjeanlegg som disponeres av beboere i blokkene på nordsiden av Skappels gate. Gårdsplass og hage i Skappels gate 2 er delvis inngjerdet med høyt «bygjerde» og to porter. Eiendommens totale areal er 972 m², eier er Hamar kommune.

Rolf Jacobsen-senteret er ikke bare et hus, men også husets omgivelser. Ved etablering av senteret må utearealene ses i sammenheng med dette. Følgende foreslås:

- Den lille parken rustes opp i forlengelsen av det arbeidet som nå gjøres i Strandgate-parken, og Nils Aas' Jacobsen-byste flyttes hit.
- Parkeringsplassen foran huset innlemmes i parken ettersom det nå er blitt gode parkeringsmuligheter under Vestre torg. Eventuelt kan det settes av plass til handikapp-parkering.
- Atkomsten til senteret må være godt skiltet, og et kulturhistorisk skilt som opplyser om husets historie og Rolf Jacobsen, må opp på husveggen igjen.
- Gårdsplass og hage innenfor gjerdet rehabiliteres. Det må lages en egen plan for dette.

- Jernbaneskinne rett utenfor husveggen i Skappels gate 2 utgjør en vesentlig del av eiendommens omgivelser. Dersom jernbanetraseen gjennom Hamar sentrum flyttes, bør deler av det eksisterende sporet forbi huset bli liggende slik at man opprettholder både den lokalhistoriske og den litterære referansen (jf. Jacobsens dikt «Vi som bor ved jernbanen»). Rolf Jacobsen skrev flere dikt om tog, og har fått tilnavnet togenes dikter.
- Ord fra Jacobsens dikt kan legges i fortauet fra jernbanestasjonen til Skappels gate 2 slik sitater fra Ibsens verker er lagt i fortauene i Oslo.

Dersom det på sikt er behov for å utvide Rolf Jacobsen-senteret, ligger det til rette for utvidelse på den delen av eiendommen som er bebygd med garasjeanlegg.

2.2 Bygningen

2.2.1 Status

Skappels gate 2 representerer en viktig del av Hamars historie. Huset ble oppført i 1849, og er et av de eldste husene i Hamar sentrum. Rolf Jacobsen bodde her 1961–94. Siden 1969 har eier av huset vært Hamar kommune. Huset rommer i dag fire leiligheter. Jacobsens leilighet disponeres av Rolf Jacobsens Venner, de øvrige tre er utleieleiligheter. De to etasjene med leiligheter har et areal på ca. 400 m², i tillegg kommer kjeller og loft.

Etter Rolf Jacobsens død er leiligheten blitt varsomt pusset opp og arbeidsværelset tilbakeført omtrent som det var i hans levetid. Skrivebordet står der foran vinduet med utsikt over jernbaneskinne, mjøslandskapet og Skibladnerbrygga, store deler av bok- og kartsamlingen hans fyller bokhyllene. Stua er innredet slik at det kan arrangeres mindre sammenkomster der, poesi- og foredragskvelder, besøk av skoleklasser eller andre grupper.

Venneforeningen bruker i dag leiligheten hovedsakelig til styremøter, årsmøter o.l. Det samme gjør Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

Eiendommen er SEFRAK-registrert. Kommunestyret vedtok i 2003 å fremme fredningsforslag, og forslaget ble oversendt Hedmark fylkeskommune samme år. Per juni 2016 er fredningssaken ikke avklart. Huset ble båndlagt til bevaring både i *Bevaringsplan for Hamar* (1989) og i *Kommunedelplan for Strandsonen* (2003). I 2011 ble eiendommen vist som hensynssone bevaring av kulturmiljø etter den nye plan- og bygningsloven (2009) i både *Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer* og *Kommuneplanens arealdel*. Bestemmelsene i alle disse tre planene beskriver nærmere hvordan bevaringshensynet skal ivaretas. Bestemmelsene i planene fra 2011 gjelder foran planen fra 2003, men 2003-planen gjelder der de nyere planene er tause eller trenger utdyping.

Jernbaneprosessen har skapt usikkerhet. Skappels gate 2 ligger per i dag i utkanten av det arealet Jernbaneverket har markert som avgrensning av tiltak.

2.2.2 Vedrørende avklaring av fredningssaken

Det er blitt drøftet hvorvidt det er hensiktsmessig å legge fram en sak for kommunestyret slik at det kan fattes et vedtak om at fredningsforslaget fra 2003 blir trukket tilbake. Det har også vært avholdt møter med fylkets kulturvernaveiing og kommunens byplansjef.

Fredningssaken er foreløpig stilt i bero, blant annet fordi Riksantikvaren har for mange uavsluttede fredningssaker liggende. Det er ikke ønskelig å starte nye fredninger før flere av de gamle er avsluttet. Det er også usikkert om Skappels gate 2 er et fredningsobjekt jf. dagens regelverk. Dersom kulturminneverdier blir truet på en varig og destruktiv måte, kan midlertidig fredning bli aktuelt for å avklare om det er nasjonale kulturminneinteresser knyttet til huset og husets bruk opp gjennom årene.

Arbeidet med å etablere og utvikle et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2 vil være enklere dersom bygningen ikke er fredet. Eiendommen er allerede ilagt vern gjennom plan- og bygningsloven. Tiltak på eiendommen kan utløse krav om egen reguleringsplan med

bestemmelser, jf. *Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer*. Dette vil bli fulgt opp og vurdert i den videre prosjekteringen.

Det anbefales at Hamar kommune omgjør vedtaket fra 2003 og trekker tilbake fredningsforslaget.

2.2.3 Tilstandsvurdering

For å kunne avklare hvorvidt Skappels gate 2 kan brukes til et Rolf Jacobsen-senter og hva det vil koste å sette i stand bygningen, har det vært nødvendig å få utarbeidet en tilstandsrapport. Tilstandsvurderingen ble gjort i april–mai 2015 på oppdrag fra Hamar kommune, og utført av sivilingeniør Knut Jahr i samarbeid med Gisle Bakkan fra Techno Team Prosjekt AS og Kjetil Rønningen fra Norconsult AS. En representant fra Hamar kommune var til stede. Vurderingen foreligger i en rapport datert mai 2015, i det følgende gjengis hovedpunktene i rapporten.

Konklusjon

Boligbygningen fra 1849 har kjelleretasje, 4 leiligheter i 1. og 2. etg., samt kaldtloft.

Eiendommen er regulert til bevaring, og er foreslått fredet. Dette setter sterke begrensninger på hva som kan gjøres med bygningen.

Det er et vesentlig behov for vedlikehold/oppgradering av bygningen.

Tilstandsbeskrivelse

1. Fundamenter: Det er registrert en del skjevheter i bygningen, spesielt i gulvflatene, noe som tyder på at det har vært setninger i fundamentene. Antakelig har dette skjedd i den første tiden etter at bygningen ble satt opp i 1849. Det er ingen tegn til at det er bevegelse i fundamentene nå.

2. Drenering: I kjelleretasjen er det registrert en del fuktskjolder og saltutslag. Videre er det registrert uheldige fallforhold på øvre gårdsplass der terrenget har fall inn mot bygningens grunnmur, noe som gir vannsig/-ansamlinger inn mot grunnmuren ved snøsmelting og regnvær. For å rette forholdene foreslås følgende: Terrenget på gårdsplassen justeres slik at det etableres fall ut fra grunnmuren, eventuelt kan det etableres kummer på gårdsplassen for overvannet. Et annet tiltak kan være å grave opp rundt bygningen og legge drenerør, legge grunnmurplater og fylle igjen med egnede masser.

3. Grunnmur: Utvendig noe oppsprekking i pussflatene.

4. Bærende konstruksjoner: Gulvbjelkelagene rister ved personbelastning og er ikke dimensjonert etter dagens forskrifter. Takkonstruksjonene er neppe dimensjonert etter dagens forskrifter, slik at det kan bli nødvendig å måke snø av taket i snørike vintre.

5. Yttervegger/fasader/vinduer/dører: Leiligheten mot sør i første etasje er tilleggisolert innvendig, de øvrige leilighetene bør tilleggisoleres på tilsvarende måte. Mange av vinduene er slitte, og det er registrert en del råte i omrammingsbord utvendig rundt vinduer. Vinduene bør skiftes. Kjellervinduene er blendet, nye bør monteres.

6. Etasjeskiller: Det er behov for tilleggisolering, noe som må gjøres ved innblåsing dersom dette er mulig. Eventuelt kan det tilleggisoleres på loftsgulv.

7. Takkonstruksjon: Noe mosedannelse på taket.

8. Innvendige flater (gulv, vegger, himlinger): Noe varierende kvalitet med behov for en del oppgradering.

9. Energiøkonomi: Bygningen er vesentlig dårligere varmeisolert enn det forskriftene krever for nybygg i dag.

10. VVS-installasjonene: I Rolf Jacobsens leilighet består sanitæranleggene av dusj, wc og servant. Standarden er gammel, men utstyret er fullt brukbart. Kjøkkenet har oppvaskkum og utslagsvask fra 1950/60-tallet, også det fortsatt brukbart. En relativt liten varmtvannsbereder står på kjøkkenet. Leiligheten har kun naturlig ventilasjon.

I de øvrige tre leilighetene er sanitæranlegget slitt, men fungerer fortsatt. Når det gjelder den ene av leilighetene, påpekes det at alt utstyr i leiligheten er slitt og tilnærmet kondemnerbart, funksjonene er imidlertid også her i orden. Avtrekksanlegg fra kjøkken fungerer ikke tilfredsstillende i to av leilighetene, og må påregnes utskiftet, i den tredje leiligheten fungerer det ikke. Badene har kun naturlig ventilasjon.

I kjelleren er avløpsanleggene ok, det kan imidlertid vært noe gjengroing i rørene uten at dette er observert. På loftet er det kun luftinger for spillvannsrør og avkast kanaler.

11. El-installasjonene: Elektroanlegget fremstår som godt vedlikeholdt og i god teknisk stand. Vurderingene er fremkommet etter visuell befaring av bygget, det er ikke gjennomført termografering av fordelingsanlegget. Bygningen har installert brannvarslingsanlegg som dekker hele bygningsmassen, samt innbruddsalarm som dekker Rolf Jacobsens leilighet.

12. Diverse:

- a. På grunn av råteskader bør tilbygget rives og føres opp på nytt.
- b. Det gamle sentralvarmeanlegget er ikke lenger i bruk og bør fjernes. Det samme gjelder en innmurt oljetank i kjelleren.
- c. Det er registrert miljøfarlig avfall som må fjernes på en forskriftsmessig måte.
- d. Kjeller- og loftsetasje må ryddes og rengjøres.
- e. De delene av betonggulvet i kjeller som er pigget opp, bør gjenstøpes.
- f. Det anbefales at feiervesenet engasjeres for å kontrollere pipene innvendig. Den ene pipa over tak er noe slitt.
- g. Det anbefales at et spesialfirma engasjeres for å kontrollere eventuelle insektsangrep i det gamle treverket, spesielt i kjeller og på loft.

Det vises til tilstandsrapporten for ytterligere detaljer. Siden rapporten forelå i mai 2015 er kjeller og loft ryddet og rengjort i samarbeid med Sagatun Brukerstyrt Senter.

Prosjektgruppas kommentarer

Det meste av det som beskrives i tilstandsrapporten som nødvendige tiltak, er nødvendige uavhengig av om Skappels gate 2 skal brukes til et Rolf Jacobsen-senter eller ikke. Unntaket er utbedring av kjøkken og bad i de tre leilighetene som er planlagt ombygd til senterfunksjoner.

Forslagene til utbedringer må vurderes i forhold til bevaringshensynet. Det er ikke gitt at dagens forskrifter må følges, bygningens alder tatt i betraktning og hensynet til bevaring.

Det anbefales at vinduene skiftes, dette vil også være et energieffektiviserende tiltak. Valg av vindustype foretas i samråd med ansvarlige for kulturminnevern i fylket. Vindusflatene må ha uv-filter, særlig viktig er dette i utstillingsdelen inkludert Rolf Jacobsens leilighet.

Kjellervinduene som i dag er blendet, erstattes med nye vinduer.

Da det ble lagt nytt tak av betongtakstein i 1983, ble bygningens karakteristiske arker fjernet. Arkene bør rekonstrueres, for eksempel neste gang det legges nytt tak, det vil høyne bygningens verneverdi i tillegg til å bedre kvaliteten på loftsarealene.

Bygningen dokumenteres slik den fremstår i dag, både innvendig og utvendig, før utbedringer og ombygging starter. Til byggarbeidene må det benyttes nødvendig faglig kompetanse slik at bygningens antikvariske verdier ivaretas.

3. Rolf Jacobsen-senteret

De fleste litterære museer er viet en person, en institusjon eller en periode. Nynorsk kultursentrum som nå er i ferd med å etablere Vinje-senteret i tillegg til de to litterære museene som allerede inngår i Nynorsk kultursentrum, skiller seg ut med det de kaller «ein høgare himmel over livsverka»: Aasen-tunet er også viet nynorsk skriftkultur, Hauge-senteret «lyrikk i mange former på tvers av språkgrenser» og Vinje-senteret diktning og journalistikk. Noe av begrunnelsen for å etablere en institusjon som skal være mer enn et personmuseum, er at publikum får et bedre tilbud. (*Det rause museet* 2016, s. 105)

Rolf Jacobsen-senteret skal være et dokumentasjons- og formidlingssenter for Rolf Jacobsens liv og diktning – og et formidlingssenter for hedmarksforfatteres forfatterskap. Dermed vil også Rolf Jacobsen-senteret få en høyere himmel over seg, det blir noe mer enn et litterært museum viet én forfatter. Det å bruke Skappels gate 2 til formidling også av hedmarksforfattere er for øvrig i tråd med planer som ble lansert allerede i 1990-årene, og også den gang knyttet til begrepet «forfatterfylket Hedmark».

3.1 Mål og målgrupper

3.1.1 Mål

Målet er å skape økt interesse for Rolf Jacobsens forfatterskap gjennom:

- formidling av Rolf Jacobsens forfatterskap slik at forfatterskapet stadig leses og at nye generasjoner lesere blir kjent med diktene hans.
- dokumentasjon av Rolf Jacobsens forfatterskap samlet på ett sted og tilrettelagt for publikum.
- forvaltning av Rolf Jacobsens bok- og kartsamling.

Rolf Jacobsen-senteret har også som mål å skape økt interesse for hedmarksforfatteres forfatterskap, jf. forfatterfylket Hedmark.

3.1.2 Målgrupper

Rolf Jacobsen-senteret henvender seg til en allmenn kulturell offentlighet og skal også være en ressurs for utdannings- og forskningsmiljøer.

- barn og ungdom
- lærere
- forskere og studenter
- gjendiktere
- forfattere
- litteraturinteresserte
- turister
- fastboende, folk fra lokalmiljøet/regionen

3.2 Innhold i Rolf Jacobsen-senteret

3.2.1 Dokumentasjon og forskning

Rolf Jacobsen-senteret skal være en ressurs for studenter, forskere og gjendiktere og stimulere til forskning på Rolf Jacobsens forfatterskap.

Materiale må samles og gjøres tilgjengelig for et allment publikum

- Alle utgavene av Rolf Jacobsens diktsamlinger, samlede dikt og diktutvalg, også gjendiktninger til andre språk.

- Antologier og andre publikasjoner som inneholder Jacobsens dikt, også gjendiktninger.
- Rolf Jacobsens øvrige litterære produksjon: noveller, slagertekster, gjendiktninger etc.
- Det som er skrevet om Rolf Jacobsen og forfatterskapet hans: master-/hovedoppgaver, doktoravhandlinger, bøker, artikler, intervjuer, bokomtaler. Klipparkivet i Skappels gate 2 som også inkluderer Jacobsens eget klipparkiv, vil være et godt utgangspunkt for dette arbeidet.
- Fotografier, filmklipp, lydfiler.
- Tonesettinger av Rolf Jacobsens dikt, både noteark og innspillinger.
- En del manuskripter og brev er avlevert Nasjonalbibliotekets håndskriftsamling. I tillegg finnes brev i Gyldendal Norsk Forlags arkiv hos Riksarkivet. Dette er materiale som fysisk hører til hos Nasjonalbiblioteket og Riksarkivet, men Rolf Jacobsen-senteret må ha en oversikt over dette materialet, eventuelt kan det gjøres tilgjengelig elektronisk til internt bruk i senteret.

Rolf Jacobsens bok- og kartsamling

I flere litteraturmuseer er forfatterens boksamling en integrert del av utstillingen, blant andre Olav H. Hauge-senteret, Ivar Aasen-tunet og Sigrid Undsets Bjerkebæk. Rolf Jacobsens boksamling vil også være viktig for Rolf Jacobsen-senteret.

Boksamlingen ble registrert kort tid etter at han døde, slik at det finnes en samlet oversikt over bøkene hans. Gyldendal Norsk Forlag og Universitetet i Oslo bekostet registreringen. Boksamlingen er i dag spredt på flere eiere, men ca. 2 000 bøker og tidsskrift er deponert i Skappels gate 2 og står i hyllene i Jacobsens arbeidsværelse. Det bør være et mål å få alle bøkene samlet igjen. Boksamlingen er viktig både i dokumentasjons- og formidlingsarbeidet, de sier mye om hva Jacobsen leste og interesserte seg for.

Jacobsens kartsamling befinner seg også i arbeidsværelset i Skappels gate 2. Han var glødende interessert i kart og kunne foretrekke et godt kart fremfor en god bok, og han benyttet ofte stedsnavn i diktene sine. Det var for øvrig Jacobsen som laget Hamars første turistkart (1953).

Bok- og kartsamlingen må sikres med tanke på inneklime, brann og tyveri og skal i hovedsak ikke være tilgjengelig for publikum.

Bøkene som er deponert i Skappels gate 2, eies av Rolf Jacobsens arvinger v/Trond Jacobsen (ca. 740 enheter) i tillegg til Hanne M. Lystad (ca. 1230) og Hanne Lillebo (ca. 70). Arvingene inngikk en avtale om deponering av bøkene med Rolf Jacobsens Venner i 2004, Lystad og Lillebo inngikk en avtale med Hamar kommune i 2010. I henhold til bruksavtale vedrørende Skappels gate 2 inngått mellom venneforeningen og kommunen er det venneforeningen som har det daglige tilsynet med boksamlingen, mens Hamar bibliotek skal føre årlig tilsyn.

Eierne av boksamlingen i Skappels gate 2 stiller seg positive til planene for Rolf Jacobsen-senteret og at boksamlingen inngår i senteret. En viktig forutsetning er at bøkene sikres. Om det skal lages nye deponeringsavtaler med senteret eller om det er ønskelig med andre avtaler, må diskuteres med eierne når driftsmodellen for senteret er avklart. I fall Rolf Jacobsen-senteret ikke blir realisert jf. de planene som nå foreligger, vil eierne vurdere å si opp deponeringsavtalene og ta tilbake bøkene. Per i dag er forvaltningen av boksamlingen i Skappels gate 2 langt fra tilfredsstillende, og verdier kan gå tapt.

Gjenstandssamling

Rolf Jacobsen-senteret kommer ikke til å ha mange tradisjonelle museumsgjenstander, det er for eksempel ikke noe ønske om at Rolf Jacobsens leilighet skal møbleres slik den var da han levde. Unntaket er arbeidsværelset som har en særskilt status i en dikters liv.

Per i dag er noen av Rolf Jacobsens eiendeler deponert av arvingene i leiligheten i Skappels gate 2, dette gjelder blant annet Jacobsens skrivebord med stol, skrivemaskin, globus, tegninger, vigselfattest og medlemskort i Forfatterforeningen. Venneforeningen eier også en del gjenstander i leiligheten, blant annet en komplett samling førsteutgaver av

Jacobsens tolv diktsamlinger, innrammede fotografier og kunstverk. Dette er gjenstander som vil ha stor verdi for Rolf Jacobsen-senteret; Jacobsens arbeidsværelse kan forbli møblert med hans egne møbler, og enkeltgjenstander kan inngå i basisutstillingen i første etasje eller vises i leiligheten.

Med unntak av Jacobsens boksamling er det ikke foretatt registrering/katalogisering av gjenstandene i leiligheten. Det vil derfor i nær fremtid bli tatt initiativ til dette i samråd med Anno museum Domkirkeodden som kan gi nødvendig museumsfaglig veiledning. Så snart driftsmodell for senteret er avklart bør det inngås avtaler med Jacobsens arvinger og venneforeningen om overtakelse eller deponering.

3.2.2 Formidling

Rolf Jacobsen-senteret vil ha en viktig rolle i formidlingen av Rolf Jacobsens forfatterskap, og formidlingen skal bygge på kunnskap og forskning.

Utstillinger

1. Basisutstilling

Det lages en basisutstilling i senteret som formidler Jacobsens liv og diktning i ulike kontekster. Utstillingen tekstes på norsk og engelsk. Basisutstillingen vil være viktig for Rolf Jacobsen-senterets renommé.

Nynorsk kultursentrum har følgende grunntanke om utstillinger: «vi er analoge der vi kan, og digitale der vi må» (*Det rause museet* 2016, s. 127). Denne grunntanken preger også Hauge-senteret der mottoet er «Store opplevelingar på små flater». Etter å ha sett og opplevd basisutstillingen i Hauge-senteret er det prosjektgruppas oppfatning at også Rolf Jacobsen-senterets basisutstilling i størst mulig grad bør være analog. I en tid da de fleste, både voksne og barn, daglig bruker tid foran en skjerm – tv, pc, nettbrett, smarttelefoner – vil Rolf Jacobsen-senteret tilby opplevelser som appellerer til flere sanser, det skal ikke bare være noe å lese og å se på. Digitale løsninger, for eksempel en fordypningsstasjon etter modell fra Hauge-senteret, kan brukes til å formidle utfyllende informasjon. Det skal være enkelt å skifte ut elementer for å holde basisutstillingen oppdatert.

Ei utstillingsgruppe lager plan for basisutstillingen i Rolf Jacobsen-senteret. Det må kunne dras veksler på erfaringer fra arbeidet med basisutstillingene i Hauge-senteret og Prøysenhuset. Fordi prosjektet skal ut på anbud og produksjonsperioden skal være realistisk, må det beregnes god tid.

Utstillingen i Rolf Jacobsen-senteret kan eksempelvis konstrueres med en gjennomløpende hovedlinje som de besøkende kan følge gjennom de fire rommene i første etasje. Det er nærliggende å tenke at denne hovedlinjen bygger på Rolf Jacobsens liv og diktning og at historiske objekter, også Jacobsens bok- og kartsamling, integreres i utstillingen. Denne hovedlinjen kan møte kryssende, tematisk orienterte linjer på ulike steder og i ulike rom. Tematikkene kan være knyttet så vel til Jacobsens biografi som til diktningen, eller begge deler. Eksempler på slike temaer kan være:

- Rolf Jacobsen, byen og regionen (Skappels gate 2, Hamar, Hedmark; litterært: bymotiv)
- Litteratur og nazisme, krig og rettsoppgjør (Jacobsen, Åsmund Sveen, Knut Hamsun, Louis-Ferdinand Céline, Ezra Pound mfl.)
- Litteratur og religion (Jacobsen og katolisisme, Sigrid Undset etc.)
- Rolf Jacobsen og mediene (pressemann; motiv og tematikk i diktningen)
- Modernitet, lyrikk og modernisme (Jacobsens forgjengere etc.)
- Lyrikkens formspråk – før og etter den romantiske revolusjon
- Verdenslyrikken, Rolf Jacobsen og hans samtidige
- Litteratur, politikk og økokritikk

Arbeidsværelset og stua i leiligheten i andre etasje ses i forhold til basisutstillingen. Det må også være mulig å høre Rolf Jacobsen lese for eksempel i et eget rom, en lyddusj eller ved bruk av hodetelefoner, dessuten må diktene hans også på andre språk enn norsk med i utstillingen.

2. Tema- og vandreutstillinger

Rolf Jacobsen-senteret bør også, enten alene eller i samarbeid med andre, produsere tema-utstillinger som både kan vises i senteret og nå ut til publikum i skoler, bibliotek og andre institusjoner. Temautstillinger kan også lages som nettutstillinger. Senteret kan i tillegg vise temautstillinger produsert av andre institusjoner.

Formidling av hedmarksforfattere

Det finnes flere forfattermuseer/-sentre i Hedmark som formidler enkeltforfattere: Aukrustsenteret (Alvdal), Bjørgan prestegård (Kvikne), Bull-museet (Rendalen), Sandbeckstiftelsen (Åmot), Prøysenhuset (Ringsaker), Ingeborg Refling Hagens Fredheim (Stange), Oppistun Børli (Eidskog), Kvinnemuseet (Kongsvinger), Åsta Holth-museet (Grue), Sagstua Skolemuseum/Sigurd Hoels hjem (Nord-Odal).

Rolf Jacobsen-senteret skal primært formidle Rolf Jacobsens forfatterskap, men formidling av andre hedmarksforfattere skal også være en del av senterets oppgaver. Med hedmarksforfattere menes forfattere av skjønnlitteratur som er født og/eller oppvokst i Hedmark, har vært bosatt her i en viss tid og/eller tematiserer regionen i det de skriver. Et viktig referanseverk vil være Geir Vestads oversikt over forfattere som har bodd og virket i Hedmark, *Hedmarks diktere* (2008).

Formidlingen kan skje på flere måter:

- En digital utstilling med informasjon om ulike hedmarksforfattere krever svært liten plass og kan utvides og oppdateres ved behov. Slik kan publikum selv velge hvilke forfattere de er interessert i mer informasjon om. Når det gjelder for eksempel Alf Prøysen og Kjell Aukrust, informeres det selvsagt også om Prøysenhuset og Aukrustsenteret.
- Rolf Jacobsen-senteret bør ha en samling bøker av hedmarksforfattere. Hvordan denne samlingen skal bygges opp og presenteres, vurderes i det videre prosjekteringsarbeidet.
- I forbindelse med ulike jubileer og markeringer kan senteret i samarbeid med for eksempel fylkesbiblioteket produsere utstillinger som kan sendes rundt til bibliotekene i Hedmark. Temporære utstillinger om hedmarksforfattere kan også vises i Rolf Jacobsen-senteret. Selv om forfatterne vil bli feiret i hjemkommunene sine, kan Rolf Jacobsen-senteret også bidra til oppmerksomhet om jubileene.
- Det kan lages temaautstillinger knyttet til hedmarksforfattere.
- Formidling av hedmarksforfattere som har relevans for Rolf Jacobsen, for eksempel lyrikerne Hans Børli og Haldis Moren Vesaas, kan også inngå i senterets basisutstilling. Dette vurderes og avklares i detaljplanleggingen av basisutstillingen.
- Senteret kan produsere nettutstillinger.
- Senteret kan lage arrangementer, blant annet seminarer i samarbeid med Høgskolen i Hedmark.
- Rolf Jacobsen-senteret vil samarbeide med andre forfattermuseer og -sentre i fylket om utstillinger, arrangementer og markedsføring. Det bør lages en samlet presentasjon av fylkets forfattermuseer/-sentre for å styrke merkevaren *forfatterfylket Hedmark*, enten som en nettside eller en brosjyre – eller begge deler. En slik samlet presentasjon kan eventuelt administreres/driftes av Rolf Jacobsen-senteret.
- Litterære vandringer i Hamar med utgangspunkt i Skappels gate 2 kan inkludere stoppesteder relatert til flere forfattere. Slike vandringer kan også utvikles som apper til mobiltelefon og nettbrett.
- Museumsbutikken bør ha et utvalg bøker av hedmarksforfattere for salg.

Eksempler på hedmarksforfattere som kan vies oppmerksomhet i årene 2019–22:

2019: Karin Sveen 70 år; Ove Røsbak 60 år

2020: Kjell Aukrust (1920–2002) 100 år; Anne-Cath Vestly (1920–2008) 100 år; Barbra Ring (1870–1955) 150 år; Tryggve Andersen (1866–1920), 100 år siden han døde; Tormod Haugen (1945–2008) 75 år; Britt Karin Larsen 75 år

2021: Sven Moren (1871–1938) 150 år; Knut Faldbakken 80 år; Gert Nygårdshaug 75 år

2022: Hanna Winsnes (1789–1872), 150 år siden hun døde; Frank Eriksen 75 år; Øystein Sunde 75 år; Øyvind Torseter 50 år

Nettsider og sosiale medier

Det utvikles en nettside for senteret og konti i sosiale medier som Facebook, Twitter og

Instagram. Nettsiden vil være viktig i markedsføringen av senteret, og bør ha domenenavnet jacobssenteret.no etter modell av hamsunsenteret.no, haugesenteret.no mfl.

Forskningsformidling

Rolf Jacobsen-senteret vil samarbeide med Høgskolen i Hedmark om å arrangere seminarer, både om Rolf Jacobsens forfatterskap og forfatterskapene til andre hedmarksforfattere.

3.2.3 Aktiviteter

Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene

Rolf Jacobsen-dagene ble første gang arrangert i mars 2007 for å markere Jacobsens 100-årsdag, siden 2011 har det vært en årlig festival lagt til dagene rundt Rolf Jacobsens fødselsdag 8. mars. Målet er å skape en sentral arena for samtidspoesi ikke bare for Norge, men for hele Norden – og å kunne presentere sentrale poeter fra alle de nordiske landene. Festivalen har inngått samarbeidsavtaler med Høgskolen i Hedmark og Turnéorganisasjonen og har ellers flere andre samarbeidspartnere i Hamar. Festivalens nettverk er verdifullt for å skape oppmerksomhet og interesse for Rolf Jacobsen-senteret, og festivalen kan bidra til aktivitet i senteret ved blant annet å bruke senteret som festivalarena. Festivalkontoret kan også legges hit. Festivalen er i dag organisert som en forening med egne vedtekter og eget styre. I 2013 tok festivalen initiativet til å opprette Litteraturscena, et samarbeid mellom festivalen, høgskolen og Hamar bibliotek med månedlige arrangementer på Klubbscene Rolf Jacobsen i Hamar kulturhus.

I forbindelse med etableringen av Rolf Jacobsen-senteret må det avklares hvilken rolle festivalen skal ha i forhold til senteret. I for eksempel Ulvik har de valgt en nokså vanlig modell: Ulvik poesifestival inngår nå som en del av Hauge-senterets aktiviteter, og en av senterets ansatte har også ansvaret for festivalen. I tillegg er det oppnevnt et programråd. Ansvaret for festivalens program, organisering og økonomi ligger dermed hos Hauge-senteret. Dette sikrer festivalen en stabil drift, men samtidig mister festivalen muligheten til å søke støtte fra Kulturrådet. Kulturinstitusjoner med ordinært driftstilskudd fra staten får som regel ikke støtte fra Kulturrådet. Nynorsk kultursentrum sammen med andre aktører vil arbeide for å endre dette. For Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene er trolig én av disse tre driftsmodellene aktuelle: 1. Dagens modell videreføres med en samarbeidsavtale med Rolf Jacobsen-senteret som i hovedsak dreier seg om bruk av lokaler. 2. Dagens modell videreføres, og festivalen bruker senteret som sekretariat, dvs. kjøper denne tjenesten. 3. Festivalen blir integrert i senteret, jf. Ulvik poesifestival og Prøysenfestivalen. For festivalens del er det årsmøtet som vedtar hvilken modell som er ønskelig.

Arrangementer

Rolf Jacobsen-senteret vil ha arrangementer i Skappels gate 2 og i tillegg samarbeide med Hamar bibliotek om arrangementer i kulturhuset. Senteret kan også samarbeide med andre kulturinstitusjoner om for eksempel forestillinger og konserter.

Skrivekurs

Skrivekurs for ulike aldersgrupper bør være en prioritert aktivitet i Rolf Jacobsen-senteret, både poesiverksted og kurs i skapende skrivning mer generelt. Minoritetsspråklige vil kunne delta på for eksempel poesiverksted der utgangspunktet er Rolf Jacobsens dikt på deres eget morsmål. Hamar-regionen har flere forfattere med skrivekurserfaring som senteret kan samarbeide med, det finnes også andre aktuelle kursholdere. Det er derfor ikke nødvendig at senterets ansatte har denne kompetansen.

Lesesirkler/litteraturkurs

Rolf Jacobsen-senteret kan arrangere lesesirkler og litteraturkurs. Lesesirkler skal ideelt sett ikke ha så mange deltakere ettersom sammenkomstene i hovedsak består av samtale og diskusjon, trolig vil bokkafeen/museumsbutikken være et godt egnet lokale for dette. Ulike litteraturkurs kan holdes i seminarrommet. Senteret bør også kunne tilby etterutdannings-

kurs for lærere, for eksempel krasjkurs i lyrikk, gjerne i samarbeid med Høgskolen i Hedmark.

Litterære og byhistoriske vandringer

- «Hamar i litteraturen» er en idé som tidligere har vært lagt fram for Hamar kommune, inspirert av prosjektet «Det litterära Stockholm». I Stockholm er det satt opp skilt på steder i byen som er skildret i litteraturen, med et kort tekstutdrag med steds- og verkreferanse og en stikkordbasert forfatteromtale. Det er også laget en bok, *Vägvisare till litterära skyltar i Stockholm*. Rolf Jacobsen-senteret og Skappels gate 2 vil være et utmerket utgangspunkt for litterære vandringer i Hamar. I tillegg til skiltingen og en trykt guide kan det også utvikles en app à la den fylkesbiblioteket utviklet til en Prøysen-vandring.
- Byhistoriske vandringer: Det nye Hamars historie starter i området ved Skappels gate 2. Den viktigste hovedgaten var der Skappels gate går i dag. Byvandringene i Hamar har vært svært populære i en årrekke, som oftest i regi av Hamar Historielag. Rolf Jacobsen-senteret kan også ha en funksjon når det gjelder byhistoriske vandringer, slik vil huset tydeligere beholde sin identitet som et av de eldste husene i Hamar.
- Rolf Jacobsen og Hamar: Rolf Jacobsen og Hamars historie kan kombineres slik det har vært gjort i byvandringer Rolf Jacobsens Venner har arrangert, for eksempel «Vi går i Hamar sentrum etter Rolf Jacobsens bykart. Byvandring med diktlesing og orientering om Hamar i 1950- og 1960-årene» og «På sporet med dikteren Rolf Jacobsen. Byvandring i jernbane- og industriområdet i Østbyen». Ønsker man å vandre i Jacobsens fotspor, ligger St. Torfinns kirke, Gravdahl Bokhandel og stedet hvor Hamar Stiftstidende holdt til, ikke langt unna. Langs Strandpromenaden på vei ut til Domkirkeodden kan man oppleve både «innlandshavet med det store lyset» og vandre der munkene en gang vandret, slik Jacobsen skildrer det i diktningen sin.
- Litterære vandringer kan også tilbys arrangører som legger konferanser til Hamar.

3.2.4 Tilbud til barn og ungdom

Barn og ungdom vil være ei viktig målgruppe for Rolf Jacobsen-senteret, noe som må gjenspeiles i senterets utstillinger og aktiviteter. Senteret skal blant annet inspirere unge til å lese og skrive. Dette kan gjøres på følgende måter:

- Basisutstillingen må ha elementer som henvender seg særlig til barna, både slik at de får kunnskap om Rolf Jacobsen, men også får mulighet til å leke med og utforske språket.
- Senteret formidler barne- og ungdomslitteratur skrevet av hedmarksforfattere.

- Senteret bygger videre på eksisterende formidlingsprosjekter: I samarbeid med Den kulturelle skolesekken i Hamar kommune og Turnéorganisasjonen har Rolf Jacobsens Venner utviklet undervisningsopplegg for sjuendeklassinger, både en kort innføring i poesi og Rolf Jacobsen, og et poesiverksted, RJ7. Opplegget kan tilbys i Rolf Jacobsen-senteret eller i skoler over hele landet og tilpasses andre aldersgrupper. Erfaringene fra det nordiske språk- og poesiprojektet Treklang viser at det også kan være aktuelt med et nordisk perspektiv på formidlingen.
- Rolf Jacobsen-senteret kan i samarbeid med kulturskolene i Hamar-regionen tilby kulturskolens elever kurs i skapende skriving, jf. kulturskolens fagplan.
- Det kan lages egne tilbud til klassetrinn som har lyrikk på læreplanen.
- Det bør også kunne lages tilbud til de eldste barnehagebarna.

3.2.5 Tilbud til studenter

Besøk i Rolf Jacobsen-senteret bør inngå i undervisningstilbudet i norsk litteratur ved Høgskolen i Hedmark.

3.3 Romprogram

Skissen til et romprogram for Rolf Jacobsen-senteret er laget av arkitekt Stig Haave ved StudioNSW. Det er generelt tatt hensyn til bygningens vernestatus og et ønske om at Rolf Jacobsens leilighet og trappegangen langt på vei bevares slik rommene fremstår i dag. De tre øvrige leilighetene må bygges om for å få et funksjonelt Rolf Jacobsen-senter. I arbeidet med romprogrammet er det også tatt økonomiske hensyn for å holde byggekostnadene på et moderat nivå; det er ikke foreslått flere endringer enn det som er nødvendig. Det henvises til vedlagte kostnadsestimat.

Tegningene er forevist Arbeidstilsynet, og de løsningene som er valgt, tilfredsstiller kravene i gjeldende regelverk. Tegningene er også forevist fylkets kulturvernavdeling. I tillegg er avdeling for byggforvaltning og fagansvarlig for byggesak i Hamar kommune informert om planene.

Universell utforming

Det er planlagt universell utforming og tilrettelegging for bevegelseshemmede i begge etasjer. En utvendig løfteplattform/heis gir atkomst til andre etasje, og vinduet i trappegangen erstattes av en inngangsdør.

Dersom universell utforming av andre etasje vil medføre en betydelig forringelse av verneverdien av bygningen og ikke minst Rolf Jacobsens leilighet, må det vurderes om det skal søkes om dispensasjon fra bestemmelsene.

Publikumsgarderobe og wc

Publikumsgarderobe blir i første etasje med inngang fra hovedinngang/trappegang, innenfor garderoben er det planlagt 2 wc-er, hvorav 1 hc-wc.

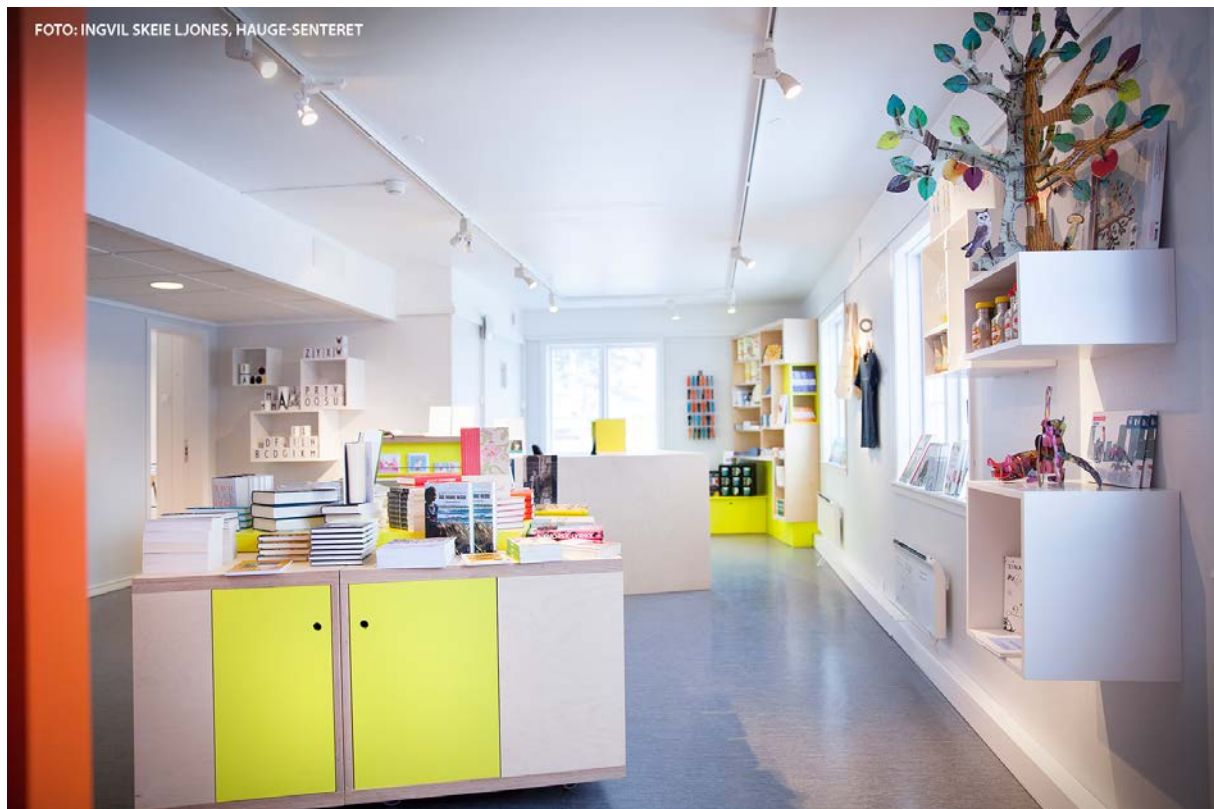
Resepsjon og bokkafé/museumsbutikk

Resepsjon og bokkafé/museumsbutikk skal fungere som en enhet, slik at én person kan betjene hele arealet.

En god museumsbutikk gir også egeninntekter. Bøker av og om Rolf Jacobsen i tillegg til bøker av andre hedmarksforfattere vil inngå i vareutvalget. Gjendiktninger av Jacobsen på andre språk bør også være tilgjengelig. Jacobsens forlag, Gyldendal, kan oppfordres til å utgi et nytt utvalg av diktene hans som kan være klart til åpningen av senteret. I tillegg kan det samarbeides med andre aktører om å produsere varer spesielt for Rolf Jacobsen-senteret, for eksempel kan det lages magnetpoesi med ord fra Jacobsens dikt, slik det er gjort med utgangspunkt i Olav H. Hauges dikt. Tilknyttet senterets nettsider bør det etableres en

FOTO: INGVIL SKEIE LJONES, HAUGE-SENTERET

nettbutikk. I den videre planleggingen bør det vurderes om det kan være aktuelt å inngå en form for samarbeid med Jacobsens tidligere arbeidsplass, Gravdahl Bokhandel.

I museumsbutikken bør det være en enkel kafé der det går an å kjøpe en kopp kaffe/te, et slikt tilbud vil også gjøre at publikum bruker lenger tid i senteret. Gårdsplass og hage i Skappels gate 2 har et stort potensiale til å bli et innbydende oppholdssted i sommer-sesongen, og fra museumsbutikken/bokkafeen kan publikum gå rett i ut hagen og innta kaffen der. Dersom det skal serveres noe til kaffen, kan lokale bedrifter som for eksempel Kringla, levere serveringsklare varer til senteret.

Utstillingsarealer

Fra resepsjonen/museumsbutikken kommer publikum inn i basisutstillingen viet Rolf Jacobsen. Fire sammenhengende rom utgjør til sammen ca. 80 m². Skiftende utstillinger vil det være plass til i andre etasje, et rom på ca. 24 m² er satt av til dette formålet. I tillegg regnes også Jacobsens arbeidsværelse og stue som utstillingsarealer, slik at det totale utstillingsarealet i senteret blir ca. 148 m².

Seminarrom/skriveverksted

Seminarrom/skriveverksted er lagt i tilknytning til garderobe og wc, men har også atkomst via basisutstillingen. Beliggenheten gjør at det kan være aktivitet her uten at det virker inn på det som foregår andre steder i huset, for eksempel kan skoleelever gå fra senterets hoved-innngang inn i garderoben og henge av seg klærne der før de går til skriveverkstedet. Rommet som har plass til ca. 30 personer, skal også kunne brukes til andre arrangementer, for eksempel foredrag og mindre konserter, dette innebærer at møbleringen må være fleksibel.

Rolf Jacobsens leilighet

Leiligheten vil fremstå omtrent som den gjør i dag. Publikum skal kunne få et inntrykk av hvordan Rolf Jacobsen og familien bodde.

- Arbeidsværelset hans vil være tilnærmet autentisk med skrivebord og deler av boksamlingen, men bøkene må sikres bedre og kan ikke stå i åpne hyller som i dag.
- Det som tidligere var soverom, blir kontor der blant annet dokumentasjonsarbeidet kan gjøres. Den delen av Jacobsens boksamling som ikke får plass i arbeidsværelset, settes her, i tillegg må det være gode og egnede oppbevaringsmuligheter ellers til bøker og materiale som inngår i dokumentasjonsarbeidet.
- Stua kan brukes til møter og mindre arrangementer, her vil det også være mulighet for å vise film. Veggene har utstillingsplass.
- Kjøkkenet vil fremdeles være et funksjonelt kjøkken.
- Bad/wc vil være forbeholdt de ansatte.

Studieplasser

Det vil være behov for å ha arbeidsplasser i senteret som kan brukes av studenter, forskere og gjendiktere. Slike arbeidsplasser er planlagt i senterets andre etasje.

Kontorplasser for ansatte

I senterets åpningstid vil resepsjonen fungere som kontorplass, her er det også plass til skriver/kopimaskin. I andre etasje, i det rommet som er avsatt til dokumentasjonsarbeidet, vil det også være en kontorplass. I tillegg er det mulig å dele opp rommet som er tenkt brukt til studieplasser, slik at det også kan være en fast kontorplass der. Dette ses i forhold til senterets bemanningsbehov.

Pauserom og garderobe for ansatte

Pauserom og garderobe for ansatte er planlagt i andre etasje.

Rom for renhold

I første etasje er det satt av et rom i tilbygget til bøttekott. I andre etasje er det utslagsvask på kjøkkenet som tilfredsstiller krav om tappested.

Lager/arkiv

Senteret trenger lager for daglig bruksmateriell, men også plass til å oppbevare gjenstander og bilder. Det er planlagt lager/arkiv i andre etasje, et rom på ca. 13,5 m². Venneforeningen og festivalen må også få disponere lagerplass her.

Ideelt sett er det en fordel at rommet har så stabile temperaturforhold som mulig, men trolig blir det for kostbart å få til. Som et minimum bør det stå et metallskap i dette rommet som kan brukes til oppbevaring av gjenstander og bilder.

For særlig verdifulle ting eller sensitivt arkivmateriale vil det være aktuelt å inngå en avtale med Anno museum Domkirkeodden om magasinplass der.

Kjeller og loft

Kjelleren egner seg i utgangspunktet dårlig til lagring, men fungerer godt som redskapsbod. Dersom det viser seg at senteret har behov for en vaskemaskin, kan den settes her.

Loftet er et kaldtloft med skiftende luftfuktighet og temperatur. Enkelte gjenstander kan nok lagres her, men i hovedsak vil loftet være tomt. På sikt kan det muligens bygges et rom på loftet for å gi senteret mer lagerplass eventuelt også magasinplass.

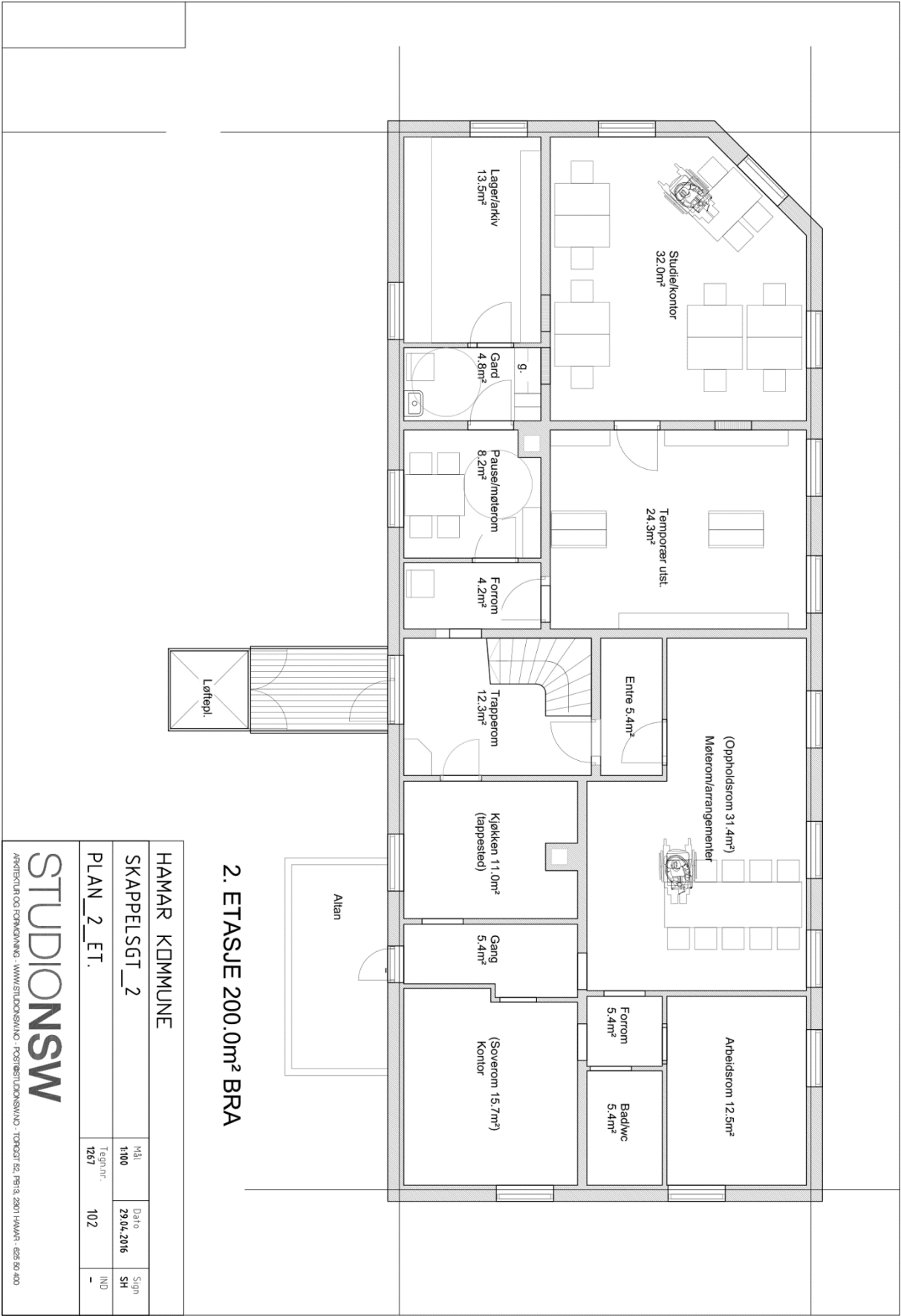
Ventilasjon

Det installeres ventilasjonsanlegg.

Brannsikring

Bygningen kan etter samråd med brannteknisk konsulent plasseres i risikoklasse 3. Dette innebærer at brannsikring kan gjøres relativt enkelt. Det må alltid i åpningstiden være personer til stede som kan rettlede publikum ved brann. Løfteplattformen (som er en frittstående konstruksjon utvendig) kan brukes ved evakuering av personer med nedsatt funksjonsevne fra andre etasje. For øvrig installeres alarmanlegg og gode ledelys. Trappegangen må sikres med brannhemmende kledning.

4. Aktuelle samarbeidspartnere

4.1 Faglige samarbeidspartnere

4.1.1 Høgskolen i Hedmark

Ved Høgskolen i Hedmark, Avdeling for lærerutdanning og naturvitenskap (LUNA), finnes et forskningsmiljø for poesi i tillegg til at det forskes på andre litterære sjangre. Høgskolen i Hedmark har et naturlig ansvar for forskning på fylkets forfattere. Høgskolen kan bidra til Rolf Jacobsen-senteret med fagpersoner med kompetanse innen litteraturforskning, fagdidaktikk og metodikk som vil kunne bruke deler av sin FoU-tid til dette formålet. I tillegg har høgskolebiblioteket en universitetsbibliotekar som kan gi veiledning i dokumentasjonsarbeidet som skal være en del av virksomheten ved Rolf Jacobsen-senteret.

Forskning og dokumentasjon

LUNA har ei forskningsgruppe for nordisk lyrikk som er tilknyttet det strategiske forskningsområdet Arena for kultur- og språkfag (AKS) som er ett av tre strategiske forskningsområder ved Høgskolen i Hedmark. Forskningsgruppa for nordisk lyrikk er blant annet fundert på det omfattende internasjonale nettverket som har vokst fram de senere årene med utgangspunkt i Rolf Jacobsen-dagene. Høgskolebiblioteket har i samarbeid med Nasjonalbiblioteket utarbeidet en digital bibliografi over Alf Prøysens forfatterskap og har dermed kompetanse som også kan benyttes på andre forfatterskap. Dokumentasjonsarbeidet ved Rolf Jacobsen-senteret bør skje i samarbeid med Høgskolen i Hedmark der høgskolebiblioteket kan bidra med for eksempel rådgivning. Rolf Jacobsen-senteret vil kunne fungere som et regionalt, nasjonalt og internasjonalt ressurscenter for studenter, forskere og gjendiktere og stimulere til forskning på Rolf Jacobsens forfatterskap. Et Rolf Jacobsen-senter vil således styrke det litteraturfaglige miljøet ved høgskolen – og omvendt.

Undervisning og forskningsformidling

Høgskolen i Hedmark vil samarbeide med Rolf Jacobsen-senteret om å arrangere seminarer, både om Rolf Jacobsens forfatterskap og forfatterskapene til andre hedmarksforfattere. LUNA tilbyr i dag studieemner som blant annet omfatter regional litteratur og har også planer om å styrke dette feltet ved å tilby et eget emne i regional litteratur. Besøk i Rolf Jacobsen-senteret kan inngå i undervisningstilbudet ved Høgskolen i Hedmark.

- Studentene kan besøke senteret for å få mer kunnskap om Rolf Jacobsen og andre hedmarksforfattere.
- Senteret kan være en ressurs i forbindelse med oppgaveskriving. Dette gjelder også andre studieretninger enn norsk, for eksempel musikk og animasjon.
- Senteret kan tilby skrivekurs, for eksempel poesiverksted, også med tanke på at studentene kan bruke denne kunnskapen selv ute i skolene. Poesiverksted kan også tilpasses studier som språk/lingvistik og Scandinavian Studies for internasjonale studenter ved LUNA.

Rammeavtale

Høgskolen i Hedmark (LUNA) kan tilby Rolf Jacobsen-senteret en rammeavtale i likhet med den rammeavtalen som tidligere er inngått mellom Høgskolen i Hedmark (LUNA) og Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

4.1.2 Universitet og høgskoler

Det kan også være aktuelt for Rolf Jacobsen-senteret å samarbeide med institutt/avdelinger for litteraturvitenskap og nordiske studier ved universitet og høgskoler utenfor Hedmark.

4.1.3 Hamar bibliotek

Hamar bibliotek støtter ideen om å etablere et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2. Det er en naturlig oppgave for biblioteket å bidra til økt kunnskap om Rolf Jacobsen og formidling av diktningen hans.

Biblioteket besitter kompetanse innen litteraturformidling og gjennomføring av arrangementer. Denne kompetansen kan stilles til disposisjon så langt biblioteket har kapasitet.

Den korte avstanden mellom senteret og biblioteket åpner for praktisk samarbeid om arrangementer: Større arrangement enn senteret selv har plass til, kan legges til biblioteket/kulturhuset. Tilsvarende kan man se for seg at relevante arrangement i regi av biblioteket legges til senteret.

Det ligger også et potensiale i samarbeid om markedsføring av aktivitet i senteret og biblioteket. Ved koordinering av arrangement unngår man å konkurrere om det samme publikumet. Arrangement i senteret kan ledsages av relevante utstillinger av bøker og annet i biblioteket. Begge parter kan synliggjøre hverandres ressurser for besøkende, slik at et besøk hos den ene lett resulterer i et besøk hos den andre.

Biblioteket vil også kunne bidra med støtte til gjesteforskere/-forfattere, vesentlig gjennom å finne og fremskaffe informasjon disse måtte ha behov for.

4.1.4 Fylkesbiblioteket i Hedmark

Fylkesbiblioteket i Hedmark ønsker å samarbeide med aktører som vil løfte fram litteratur, lesing og skriving i Hedmark, og er positivt innstilt til et fremtidig samarbeid med Rolf Jacobsen-senteret. Sammen med bibliotekene i Hedmark bør det være gode muligheter for å skape interessante prosjekter med utgangspunkt i Rolf Jacobsen og også andre hedmarksforfattere.

4.1.5 Kulturskolen

I tilknytning til Norsk kulturskoleråds nye rammeplan for kulturskolen, *Mangfold og fordypning*, er det også utarbeidet en fagplan for skapende skriving. Kulturskolene oppfordres til å samarbeide med andre aktører om å gi dette tilbudet, bl.a. litterære sentre, et eksempel er kulturskolene i Ørsta og Volda som har inngått samarbeid med Ivar Aasen-tunet. Det burde ligge godt til rette for at kulturskolene i Hamar-regionen kan inngå et samarbeid med Rolf Jacobsen-senteret om å tilby kulturskolens elever kurs i skapende skriving. Senteret vil ha både egnede lokaler og tilgang på kompetanse som kulturskolene i regionen kan dra nytte av.

4.1.6 Turnéorganisasjonen

Turnéorganisasjonen (TuO) har det regionale ansvaret for Den kulturelle skolesekken, på oppdrag fra Hedmark fylkeskommune. I samarbeid med Rolf Jacobsens Venner har TuO utviklet RJ7 – et poesiverksted for elever på 7. trinn som hittil har vært på turné i åtte kommuner i Hedmark, og som planlegges videreført til de resterende kommunene i kommende år. Det kan også være aktuelt for TuO å samarbeide med Rolf Jacobsen-senteret om litteraturproduksjoner, enten knyttet til Rolf Jacobsen eller andre hedmarksforfattere. Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene kan være en tredje samarbeidspartner dersom det for eksempel opprettes et Rolf Jacobsen-stipend som innebærer at en norsk poet får arbeidsplass i Skappels gate 2 noen uker før hver festival og deretter får tildelt en programpost under festivalen. TuOs bidrag kan være å tilrettelegge for at stipendmottakeren besøker videregående skoler under Hamar-oppholdet eller holder skrivekurs for ungdomstrinnet, dette vil også kunne finansiere deler av stipendet.

4.1.7 Anno museum

Anno museum har ansvaret for flere kunstnerhjem/-sentre i Hedmark: Aukrustsenteret, Bjørgan prestegård (Bjørnstjerne Bjørnson), Rendalen bygdemuseum (Jacob Breda Bull), Kongsvinger museum (Dagny Juel, Sigurd Hoel), Sandbeckstiftelsen og Kirsten Flagstad Museum.

Anno museum kan være en aktuell samarbeidspartner både på den faglige siden og for drift av senteret. Siden Anno museum har ansvaret for mange dikterhjem i Hedmark, vil det være naturlig å samarbeide om formidling av hedmarksforfatterne.

Rolf Jacobsen-senteret kan inngå ulike avtaler om drift med Anno museum under forutsetning av en avklart og forutsigbar driftsfinansiering av senteret. Anno museums engasjement i et Rolf Jacobsen-senter må godkjennes av museets styre.

4.1.8 Litteraturnettverket

Litteraturmuseer er hovedsakelig knyttet til forfattere. Nasjonalt museumsnettverk for litteratur ble opprettet i 2008, nettverket ledes i dag av Aust-Agder museum og arkiv v/Grimstad bys museer. Alle som deltar i nettverket, skal bidra til utvikling av prosjekter og aktiviteter og dele sin kompetanse med andre museer. Litteraturnettverket har også med komponisthjem etter mønster av det tilsvarende nordiske nettverket for litterære museum. Per i dag er disse med:

Anno museum (Aukrustsenteret, Bjørgan prestegård, Rendalen bygdemuseum,

Kvinnemuseet, Sagstua, Oppistun Børli)

Aust-Agder museum og arkiv (Ibsen-museet, Hamsun-museet)

Emma og Olav Duuns hjem, Holmestrand

Helgeland Museum (Petter Dass-museet)

Jærmuseet (Garborgsenteret)

Kunstmuseene i Bergen (Edvard Grieg Museum Trolldaugen)

Lillehammer museum (Aulestad, Bjerkebæk)

Museene i Akershus (Labråten, Asker museum)

Nordlandsmuseet (Hamsunsenteret)

Norsk Folkemuseum (Ibsen-museet)

Nynorsk kultursentrum (Ivar Aasen-tunet, Olav H. Hauge-senteret)

Olav Duun-stiftinga i Namdalen

Ryfylkemuseet (Løland-stova)

Telemark Museum (Henrik Ibsen-museet)

Som andre faglige museumsnettverk er også dette åpent for nye medlemmer. Rolf Jacobsen-senteret bør bli en del av dette museumsnettverket.

Det eksisterer også et nettverk for litterære museer i Norden med ca. 50 medlemsinstitusjoner – litterære museer, komponistmuseer og litterære selskap. Nettverket har samlinger omtrent hvert tredje år. Ut over disse samlingene er det lite aktivitet i dette nettverket. (*Det rause museet* 2016, s. 16, 35)

4.1.9 Norsk Jernbanemuseum

Rolf Jacobsen er blitt kalt togenes dikter eller jernbanedikteren. Da *De norske jernbaners historie* skulle skrives i 1950-årene, fikk han bred omtale i kapitlet «Jernbanen i norsk litteratur». Han har skrevet flere dikt om tog, bl.a. «Jernbaneland» (*Jord og jern*, 1933), «Fjerntog» (*Fjerntog*, 1951) og «Vi som bor ved jernbanen» (*Pusteøvelse*, 1975). I Skappels gate 2 hadde han jernbaneskinnene rett utenfor husveggen. Norsk Jernbanemuseum er et kulturhistorisk museum som også har som oppgave å formidle kunstneriske uttrykk knyttet til jernbanen. Museet vil kunne samarbeide med Rolf Jacobsen-senteret om for eksempel utstillinger og arrangementer.

4.2 Andre aktuelle samarbeidspartnere

4.2.1 Rolf Jacobsens Venner

Venneforeningen ble stiftet 14. januar 1997 og har som formål å styrke interessen for Rolf Jacobsens forfatterskap og arbeide for å bevare eiendommen Skappels gate 2 og videreutvikle den som kultursenter. Siden januar 1999 har foreningen disponert Rolf Jacobsens tidligere

leilighet. Her tar foreningen imot ulike grupper besøkende som ønsker å høre om Rolf Jacobsens liv og forfatterskap og oppleve omgivelsene hvor diktene hans ble til. I 2007 etablerte foreningen den nordiske poesifestivalen Rolf Jacobsen-dagene og sto i flere år som arrangør. Rolf Jacobsens Venner vil være en viktig og aktiv støttespiller for Rolf Jacobsen-senteret.

Venneforeningen ønsker også i fremtiden å kunne benytte Skappels gate 2 til blant annet styremøter og arrangementer. I tillegg trenger venneforeningen noe plass til arkiv/lager. I forbindelse med arrangementer i regi av Rolf Jacobsen-senteret kan venneforeningen stille med frivillige. Det kan også være aktuelt å bidra med pengestøtte til senteret som øremerkes konkrete prosjekter.

Med årene har venneforeningen kjøpt inn blant annet fotografier og kunstverk knyttet til Rolf Jacobsen, i tillegg er det investert i møbler og annet utstyr til leiligheten i Skappels gate 2. Gjenstander og inventar vil kunne følge leiligheten ved etableringen av Rolf Jacobsen-senteret enten som gave eller i henhold til en deponeringsavtale.

4.2.2 Flere aktuelle samarbeidspartnere

I tillegg vil det være aktuelt for Rolf Jacobsen-senteret å samarbeide med blant andre:

- Den kulturelle skolesekken i Hamar kommune
- barnehager
- grunnskoler
- videregående skoler
- øvrige forfattermuseer/-sentre i Hedmark
- Teater Innlandet
- Hamar-regionen reiseliv
- Gyldendal Norsk Forlag
- Gravidahl Bokhandel
- Hedmark Forfatterlag
- Olav H. Hauge-senteret i Ulvik
- dikterhjemmene Bjerkebæk og Aulestad i Oppland
- Norsk Forfattersentrum
- Hamars vennskapsbyer

5. Organisasjon og drift

5.1 Organisasjonsmodell

Følgende organisasjons- og driftsmodeller har vært drøftet:

1. Rolf Jacobsen-senteret innlemmes i Anno museum med Domkirkeodden som faglig og praktisk driftsansvarlig.
2. Rolf Jacobsen-senteret driftes av Anno museum Domkirkeodden innenfor avtalte budsjettrammer.
3. Rolf Jacobsen-senteret blir en egen driftsenhet med en samarbeidsavtale med Anno museum Domkirkeodden som kan inneholde
 - a. kjøp av faglige tjenester
 - b. kjøp av administrative tjenester
 - c. leie av magasinplass
4. Rolf Jacobsen-senteret blir en egen driftsenhet med egne ansatte og eget budsjett.
5. Rolf Jacobsen-senteret kan driftes sammen med andre faglige institusjoner som Hamar bibliotek eller Høgskolen i Hedmark.

Alternativ 2–4 forutsetter at Rolf Jacobsen-senteret etableres som en selvstendig enhet, som for eksempel forening, stiftelse eller aksjeselskap.

Alternativ 5 fremstår som urealistisk ettersom det å drive et Rolf Jacobsen-senter ikke ligger innenfor det som er bibliotekets eller høgskolens kjerneoppgaver. Det er heller ikke økonomiske ressurser ved disse institusjonene til å påta seg en slik drift. Imidlertid ønsker både biblioteket og høgskolen et nært samarbeid med Rolf Jacobsen-senteret.

5.1.1 Rolf Jacobsen-senteret og Anno museum

Et alternativ kan være at Rolf Jacobsen-senteret innlemmes som en egen faglig driftsenhet i Anno museum, underlagt Domkirkeodden, slik Kirsten Flagstad Museum er i dag. Det er en forutsetning at det følger tilstrekkelige og forutsigbare tilskudd med Rolf Jacobsen-senteret. Men selv om de økonomiske forutsetningene blir oppfylt, vil det å få Rolf Jacobsen-senteret innlemmet i Anno museum være en omstendelig prosess som tar tid, kanskje 3–4 år. Det er Annos styre som gjør et eventuelt vedtak om at Rolf Jacobsen-senteret kan inngå i Anno.

Det vil være flere fordeler ved å være en del av Anno museum:

- Opprettelsen av Rolf Jacobsen-senteret vil skje innenfor et veletablert museum med god tilgang på museumsfaglig kompetanse.
- Rolf Jacobsen-senteret vil inngå i en sammenheng med de øvrige forfatterhjem/-sentrene som driftes av Anno museum.
- Rolf Jacobsen-senteret vil ha tilgang til fellestjenester som for eksempel regnskapsfører.
- Det kan være en fordel for Rolf Jacobsen-senteret å være en del av Anno museum med tanke på å bli tildelt statlige midler.

Det vil også være fordeler ved å etablere Rolf Jacobsen-senteret utenfor Anno museum:

- Det er ikke nødvendig å vente i flere år på en avklaring fra Annos side før senteret kan etableres.
- Rolf Jacobsen-senteret slipper å måtte konkurrere med andre enheter innenfor Anno om å bli prioritert ved tildelinger av midler, og senteret står friere til å utvikle seg. Særlig de første årene er det viktig at senteret gis rom til å utvikle seg slik at det finner sin form.
- Rolf Jacobsen-senteret kan få en tydelig profil med egen logo og egne hjemmesider uten å innordne seg den grafiske profilen som er felles for alle enhetene i Anno. Dette kan også være positivt for markedsføringen av senteret.

- Det vil trolig være enklere å skaffe private sponsorer dersom Rolf Jacobsen-senteret står utenfor Anno.
- Det vil trolig være enklere å opprettholde venneforeningens entusiasme dersom Rolf Jacobsen-senteret er en selvstendig enhet.

Uavhengig av tilknytning til Anno museum må det skaffes driftsmidler til Rolf Jacobsen-senteret. Det ser ikke ut til at Hedmark fylkeskommune vil sette som betingelse at Rolf Jacobsen-senteret er tilknyttet Anno, for å gi tilskudd. Når det gjelder tilskudd fra staten, kan det være en fordel å være tilsluttet Anno, men det finnes også eksempler på at institusjoner blir akseptert som mottakere av statstilskudd, uten å være tilsluttet et fylkesmuseum, blant dem Norsk Skogfinsk Museum.

Anno museum Domkirkeodden har per i dag ikke den litteraturfaglige kompetansen som er nødvendig for Rolf Jacobsen-senteret, heller ikke personalressurser til å drifte senteret. Det må derfor opprettes egne stillinger for Rolf Jacobsen-senteret enten senteret er en del av Anno eller ikke.

Det er inngått konsolideringsavtaler mellom Anno museum og det enkelte museum som innebærer at «inntekter og utgifter som tilkommer det enkelte museum, skal brukes ved det samme museet også når disse er utover budsjett. Overskudd eller underskudd ved det enkelte museum skal kunne overføres innenfor den enkelte stiftelse» (Fossetøl mfl. 2013, s. 15). Som del av Anno museum Domkirkeodden vil et eventuelt overskudd for Rolf Jacobsen-senteret kunne bli brukt til andre formål innenfor Stiftelsen Domkirkeodden, og tilsvarende vil midler fra Domkirkeodden kunne bli brukt til å dekke et eventuelt underskudd ved Rolf Jacobsen-senteret. Men trolig vil en avtale om en eventuell samdrift med Anno inneholde forsikringer om at Rolf Jacobsen-senteret ikke skal bli en økonomisk byrde for Anno. Motivasjonen for å skape egeninntekter ved Rolf Jacobsen-senteret kan bli mindre dersom disse ikke tilfaller senteret.

Etter en samlet vurdering synes det mest fornuftig å etablere Rolf Jacobsen-senteret som en selvstendig institusjon og ikke som en del av Anno. Senteret kan kjøpe tjenester av Anno, slik som museumsfaglig bistand og magasinplass, og ellers samarbeide der dette faller naturlig. Det er heller ikke nødvendig å være en del av Anno for å kunne samarbeide med de øvrige forfatterhjemmene/-sentrene i fylket.

Som selvstendig institusjon kan prosjekteringen av Rolf Jacobsen-senteret fortsette og senteret etableres uten at prosjektet stopper opp på grunn av forhandlinger med Anno som man per i dag heller ikke vet utfallet av. Senteret står også friere til å utvikle seg, noe som er særlig viktig i startfasen.

Det er ingenting i veien for at man på et senere tidspunkt når senteret er etablert, kan ta opp en eventuell tilknytning til Anno museum på nytt.

5.1.2 Rolf Jacobsen-senteret som selvstendig enhet

Drøftingen er avgrenset til forening, stiftelse og aksjeselskap. I tillegg finnes andre organisasjonsformer som for eksempel kommunalt foretak og interkommunalt foretak, men disse anses som mindre relevante i denne sammenhengen.

Det ser ikke ut til at organisasjonsformen har avgjørende betydning vedrørende hvilke støtteordninger man kan søke.

Den følgende redegjørelsen baserer seg i hovedsak på *Eierskapsmelding for Hedmark fylkeskommune 2013* (s. 9–12), Fossetøl mfl. 2013 (s. 10–11), Storsul og Akselsen 2015 (s. 63–65), stiftelsesloven, aksjeloven og Altinns informasjonsside om forening.

Forening

«En forening er en selveiende sammenslutning som skal fremme ett eller flere bestemte formål av humanitær, sosial eller lignende art. Foreninger kan være både åpne og lukket for allmennheten.

Foreningen må ha minst to medlemmer som forener seg om et bestemt formål. Medlemmene deltar i beslutninger som treffes, men er ikke eiere av formuen i foreningen, og kan under ingen omstendighet få et økonomisk utbytte av foreningen.

Foreningens øverste organ er årsmøtet. Der skal alle medlemmer ha møterett og stemmerett. [...] En forening stiftes vanligvis ved at minst to stiftere oppretter og signerer stiftelsesdokument og vedtekter for foreningen.» (Forening. www.altinn.no)

Foreninger er ikke regulert av egen lov, men er likevel underlagt spesielle vilkår. Foreninger som driver næringsvirksomhet, registreres i Foretaksregisteret.

Offentlighetsloven gjelder dersom det offentlige har rett til å velge mer enn 50 % av medlemmene med stemmerett i det øverste organet, dvs. årsmøtet.

Eksempler på foreninger: Pilegrimssenter Hamar, Ingeborg Refling Hagen kulturhus – Fredheim, Rolf Jacobsens Venner, Nordisk poesifestival | Rolf Jacobsen-dagene.

Rolf Jacobsen-senteret kan opprettes som en lukket forening med inviterte medlemmer eller medlemmer som søker om medlemskap. En forening åpen for alle interesserte virker lite hensiktsmessig i denne sammenhengen.

Det vil være foreningens medlemmer som sitter med forpliktelsene. Når det gjelder styrets sammensetning, kan det legges føringer i foreningens vedtekter.

Ettersom rettsforholdet til foreninger er ulovfestet og i stedet støtter seg til såkalte foreningsrettslige prinsipper, vil det være ryddigere og mer forutsigbart å velge en organisasjonsform for Rolf Jacobsen-senteret som er regulert i egen lov. Det kan også være en fordel med en organisasjonsform der organisasjonen ikke er selveiende.

Stiftelse

En stiftelse er en selvstendig juridisk enhet uten eiere, og kan være en egnet organisasjonsform for å løse bestemte oppgaver det er ønskelig å skille ut og gi full selvstendighet. Stiftelser er regulert i lov om stiftelser (stiftelsesloven), og registreres i Stiftelsesregisteret som føres av Stiftelsestilsynet. Ved opprettelsen skal stiftelsen ha en grunnkapital på minimum kr 100 000. Når stiftelsen er opprettet, eier den seg selv, det er styret alene som gjør beslutninger vedrørende stiftelsens virksomhet. Det er derfor viktig at styremedlemmene har nødvendig kompetanse. Styret oppnevnes i tråd med stiftelsens vedtekter.

Stiftelser var tidligere en populær organisasjonsform innen kultursektoren blant annet fordi man ønsket en «armlengdes avstand» mellom institusjonene og de som bevilget pengene til institusjonene, for å sikre institusjonene kunstnerisk frihet. I dag anbefales denne organisasjonsformen sjelden fordi det oppfattes som problematisk at stiftelsen ikke har eiere og at stifterne ikke har innflytelse på stiftelsen på grunnlag av eierskap. Et annet aspekt som ofte trekkes fram, er at reglene for avvikling er komplekse, det er dermed en omfattende prosess å avvikle stiftelser.

Dersom kommunen ønsker å styre, ha innflytelse eller kontroll over en stiftelse etter at den er opprettet, må dette skje gjennom valg av medlemmer til styret og ved å sette betingelser for økonomiske tilskudd.

Offentlighetsloven gjelder dersom stiftelsen i hovedsak er opprettet med offentlige midler.

Eksempler på stiftelser: Domkirkeodden, Turnéorganisasjonen, Disen Kulturveksttun.

Stiftelsesformen kan være egnet for Rolf Jacobsen-senteret, men ettersom det generelt oppfattes som problematisk at stiftelser er eierløse og derfor vanskelig å øve innflytelse på, bør det velges en annen organisasjonsform.

En annen organisasjonsform enn stiftelse vil dessuten gjøre prosessen enklere dersom man en gang i fremtiden ønsker at Rolf Jacobsen-senteret skal bli en seksjon under Anno

museum Domkirkeodden. Domkirkeodden er en stiftelse, og en stiftelse kan ikke bestå av understiftelser.

Aksjeselskap (AS)

Aksjeselskap er en hensiktsmessig form når det er ønskelig å dele eieransvaret med partnere eller berørte parter; eieransvaret er knyttet til eierandelen i selskapet. Aksjeselskap (AS) er regulert i lov om aksjeselskaper (aksjeloven), og registreres i Foretaksregisteret. Et aksjeselskap er en selvstendig juridisk enhet og kan ha én eller flere eiere, både offentlige og private. Aksjekapitalen må være på minimum kr 30 000. Det kan fastsettes i vedtektene at eierne ikke kan ta ut utbytte av innskutt aksjekapital og at et overskudd tilfaller virksomheten.

Selskapets øverste myndighet er generalforsamlingen der alle eierne har krav på å delta. Generalforsamlingen velger representanter til styret. Det kan også vedtas at det opprettes et faglig råd.

Offentlighetsloven gjelder dersom det offentlige eier 50 % eller mer eller velger mer enn 50 % av de stemmeberettigede til generalforsamlingen.

Eksempler på aksjeselskap: Anno museum AS, Teater Innlandet AS, Atlungstad Brenneri AS.

Aksjeselskap er gjerne den organisasjonsformen som anbefales etter at man stort sett har gått bort fra å anbefale stiftelse; den kan egne seg godt også for Rolf Jacobsen-senteret.

De som ønsker å ha innflytelse på driften av Rolf Jacobsen-senteret, må ha aksjer i selskapet. Selv om senteret blir et aksjeselskap, betyr det ikke at selskapet gir utbytte til aksjonærene. Vedtektene bør bestemme at et eventuelt overskudd tilfaller senteret. Rolf Jacobsen-senteret bør ha et faglig råd.

Atlungstad Brenneri kan være en aktuell modell når det gjelder sammensetning av aksjonærer: Aksjeeiere er vertskommunen Stange, Hedmark fylkeskommune, Atlungstad Brenneris Venner, bransjeaktører som bl.a. Arcus, private bedrifter som bl.a. Eidsiva og Sparebanken Hedmark, og noen andre. Rolf Jacobsen-senterets aksjonærer vil med en slik modell være Hamar kommune, Hedmark fylkeskommune og Rolf Jacobsens Venner, i tillegg bør Høgskolen i Hedmark inviteres til å tegne aksjer, og det bør vurderes om også andre samarbeidspartnere og bransjeaktører som Gyldendal (Rolf Jacobsens forlag), skal inviteres med. Noen av de private bedriftene som er aksjonærer i Atlungstad Brenneri, kan også være aktuelle for Rolf Jacobsen-senteret.

5.1.3 Anbefalt organisasjonsmodell

Det anbefales at Rolf Jacobsen-senteret blir en selvstendig institusjon og opprettes som et aksjeselskap med blant andre Hamar kommune, Hedmark fylkeskommune og Rolf Jacobsens Venner som aksjonærer. Rolf Jacobsen-senteret bør ha et faglig råd.

5.1.4 Skappels gate 2 – eierforhold og vedlikeholdsansvar

Hamar kommune bør fortsatt være eier av Skappels gate 2 og ha ansvaret for vedlikeholdet av eiendommen. Rolf Jacobsen-senteret leier lokaler av kommunen.

5.2 Publikumsgrunnlag og åpningstider

Kirsten Flagstad Museum har ca. 2 500 besøkende årlig. Rolf Jacobsen-senteret vil kunne få et større publikum, trolig ca. 6 000, blant annet fordi Rolf Jacobsens dikt er pensum i skolen, og skoleklasser i Hamar og omegn vil besøke senteret som del av undervisningen. Olav H. Hauge-senteret i Ulvik hadde ca. 5 000 besøkende i 2015.

Rolf Jacobsen-senteret vil få mye oppmerksomhet det første driftsåret, både lokalt og nasjonalt. I prosjektplanen for Vinje-senteret vises det til erfaringer fra andre museer der besøket minket med ca. 50 % fra det første driftsåret til det andre eller tredje (*Det rause*

museet 2016, s. 104). Det er derfor viktig stadig å fornye og markedsføre senteret når det gjelder program, innhold og tilbud til de ulike målgruppene. Særlig gjelder det å få innbyggere i regionen til å ville komme tilbake og blant annet delta på arrangementer.

Om lag 6 000 besøkende bør være realistisk å oppnå det første hele driftsåret etter at basisutstillingen er åpnet. Besøkende på Rolf Jacobsen-senterets nettsider kan også medregnes. Hauge-senteret har for eksempel fem ganger så mange besøkende på nettsidene sine som gjester i senteret (*Det rause museet* 2016, s. 154).

Rolf Jacobsen-senteret bør planlegges for helårsdrift der åpningstidene vurderes i forhold til senterets aktivitetsnivå. I lavsesongen kan det være aktuelt å redusere åpningstidene.

Ved besøk av større grupper kan det samarbeides med Kirsten Flagstad Museum slik at halve gruppa besøker Strandstuen først. Hamar bibliotek er også et godt alternativ.

5.3 Stab ved Rolf Jacobsen-senteret

Antallet og typen personale ved Rolf Jacobsen-senteret vil avhenge av organisasjonstilhørighet og aktivitetsnivå. Daglig leder, fortrinnsvis med litteraturfaglig bakgrunn, som også kan ha ansvaret for formidlingen, er et minimum.

Dokumentasjonsarbeidet bør skje i samarbeid med høgskolebiblioteket, men det må også være personale ved senteret som har ansvaret for og kan utføre dette arbeidet. Skal senteret i tillegg ta seg av den daglige driften av festivalen, vil det også kreve personalressurser.

Det vil dessuten være behov for sesonghjelp/sommervikar og hjelp til renhold.

Ambisjonsnivået for Rolf Jacobsen-senteret, både når det gjelder faglig innhold og publikumstilbud, tilsier at senteret må ha flere enn én ansatt, men i startfasen bør det holde med en daglig leder i hel stilling. Denne stillingen lyses ut så snart organisasjonen og det økonomiske grunnlaget for drift av senteret er på plass. Daglig leder skal også lede planlegging og etablering fram mot åpningen av senteret i mars 2019. Når senteret har åpnet, aktiviteten øker og også basisutstillingen er på plass, trappes bemanningen opp med en stilling til, i budsjettet foreslås en $\frac{3}{4}$ stilling f.o.m. 2020. Deretter vil tiden vise om det er behov for et større personale, og om det er et økonomisk grunnlag for å ansette flere.

Med ca. 6 000 besøkende årlig vil senteret trenge bortimot ett årsverk bare til å ta seg av disse inkludert for- og etterarbeid. For å kunne utføre det som ellers er senterets oppgaver, jf. målsettingen, holder det ikke med kun én ansatt. Driften skal være faglig forsvarlig, og senteret må ha rom for utvikling. Det er viktig at senteret har kapasitet til å ta imot publikum på en god måte og gi dem en god opplevelse slik at de vil komme tilbake.

Ved Hauge-senteret er det fire ansatte i full stilling: daglig leder, dokumentasjonsansvarlig, formidler og salgsssekretær. Vinje-senteret planlegges etter samme mønster med den begrunnelsen at de ønsker et fagmiljø som er stort nok til å håndtere senterets oppgaver og til å utvikle seg selv (*Det rause museet* 2016, s. 178).

Ansatte ved Rolf Jacobsen-senteret vil med et nært samarbeid med Høgskolen i Hedmark, Hamar bibliotek, fylkesbiblioteket og Anno museum være en del av et større fagmiljø.

Det er ønskelig at de ansatte ved Rolf Jacobsen-senteret fortrinnsvis har litteraturfaglig bakgrunn, helst hovedfag eller mastergrad.

6. Økonomi

6.1 Budsjett investeringer

Rolf Jacobsen-senteret planlegges finansiert ved et spleiselag mellom kommune, fylke og stat, i tillegg må det skaffes private sponsorer. For investeringer i nybygg, ombygging og basisutstillinger er det en hevdvunnen regel at de offentlige tilskuddene fordeles på stat og region. Fordelingsmodellen er slik at staten dekker inntil 30 % av kostnadene, mens regionen dekker inntil 70 %.

6.1.1 Utgifter investeringer

Det er utarbeidet et kostnadsestimat for ombygging og rehabilitering av Skappels gate 2 (se vedlegg), videre er det gjort en vurdering av hva Rolf Jacobsen-senterets basisutstilling vil koste samt kostnader knyttet til etablering av senteret (innredning m.m.). Ettersom det på dette stadiet i prosessen er knyttet noe usikkerhet til beløpene, er det vedrørende budsjett-post 1 og 3 lagt til en margin på 25 % for uforutsette utgifter.

Utgifter investeringer (beløpene er ekskl. mva.)

1. Ombygging og rehabilitering av Skappels gate 2		5 875 000
Ombygging og rehabilitering	4 300 000	
Administrasjon og honorarer	400 000	
Uforutsette utgifter (25 %)	1 175 000	
2. Basisutstilling		2 800 000
3. Etableringskostnader (innredning m.m.)		1 250 000
Etableringskostnader (innredning m.m.)	1 000 000	
Uforutsette utgifter (25 %)	250 000	
Samlede utgifter		9 925 000

Det gjøres oppmerksom på at utendørs arbeider for å utbedre drenering samt innsetting av kjellervinduer ikke er kostnadsberegnet og tatt med i budsjettet. Det samme gjelder rehabilitering av gårdsplass og hage.

Nynorsk kultursentrum påpeker at «Vinje-senteret blir ein av dei minste nye nasjonale kulturinstitusjonane i Noreg. Det blir også ein av dei rimelegaste» (*Det rause museet* 2016, s. 225). Det samme er også sagt om Hauge-senteret. Rolf Jacobsen-senteret i Skappels gate 2 ligger an til å bli enda rimeligere og vil også være blant de minste.

6.1.2 Finansiering av ombygging og rehabilitering

Ifølge kostnadsestimatet påplussset 25 % for uforutsette utgifter vil det koste kr 5 875 000 å rehabilitere og bygge om Skappels gate til et Rolf Jacobsen-senter. I tillegg kommer utgifter til blant annet utbedring av drenering som foreløpig ikke er kostnadsberegnet (se ovenfor).

Det meste av det som beskrives i tilstandsrapporten som nødvendige tiltak, er nødvendige uavhengig av om Skappels gate 2 skal brukes til et Rolf Jacobsen-senter eller ikke.

Hamar kommune som eier av Skappels gate 2, bør alene ta kostnadene ved ombygging og rehabilitering av eiendommen. Ettersom Rolf Jacobsen-senteret blir en arena for kulturaktiviteter, kan kommunen søke om statlige spillemidler og slik få refundert noe av utgiftene. Det kan søkes om 1/3 av prosjektets totale, godkjente kostnad, maks. 1,5 millioner.

6.1.3 Basisutstilling

Basisutstillingen vil være en permanent utstilling og blir viktig for Rolf Jacobsen-senterets renommé. Utstillingsproduksjonen omfatter for eksempel vegger, lys, tekst, grafiske tjenester, fototjenester og digitale løsninger. Ulike løsninger krever ulike investeringsbehov; digitale løsninger vil medføre økte investeringskostnader, og ofte fører de også til økte driftskostnader. Rolf Jacobsen-senterets basisutstilling bør i størst mulig grad være analog, men med digitale løsninger der dette er nødvendig, blant annet fordypningsstasjoner som gir utfyllende informasjon. Arealet til basisutstillingen i Skappels gate 2 er ca. 80 m², og vil være et nokså lite areal sammenliknet med andre museer. Noen basiskostnader er omtrent de samme enten utstillingsarealet er stort eller lite, noe som betyr at kvadratmeterprisen for små utstillinger gjerne blir høyere enn for store utstillinger.

I prosjektplanen til Vinje-senteret vises det til åtte nyere museer i Norge der basisutstillingene har kostet alt fra kr 9 500 per m² til kr 52 900 per m², blant disse Hamsun-senteret med kr 30 440 per m² og Prøysenhuset med kr 45 500 per m². I gjennomsnitt har basisutstillingene kostet kr 30 000 per m². Det er denne kvadratmeterprisen Nynorsk kultursentrum regner som mest sannsynlig for Vinje-senterets del. (*Det rause museet* 2016, s. 219–21) Kostnadene til basisutstillingene er oppgitt uten mva. ettersom investeringer til basisutstilling er innenfor reglene for momsrefusjon.

Hauge-senteret er et eksempel til etterfølgelse, der kostet basisutstillingen drøyt kr 33 000 per m². Budsjettet var stramt, og ifølge daglig leder skulle de gjerne hatt en ekstra buffer for å kunne realisere noen flere av de gode forslagene som kom underveis i arbeidet med utstillingen.

Med utgangspunkt i erfaringer fra Hauge-senteret bør det budsjetteres med en kvadratmeterpris på kr 35 000 for å gi Rolf Jacobsen-senteret en basisutstilling av høy kvalitet. Med et utstillingsareal på 80 m² vil de samlede budsjetterte kostnadene for basisutstillingen kunne beløpe seg til 2,8 millioner kroner eks. mva.

Finansiering av basisutstilling

For basisutstillinger gjelder den samme fordelingsmodellen for stat og region som for nybygg og ombygging: Staten dekker inntil 30 % av kostnadene, mens regionen dekker inntil 70 %. Dersom Hamar kommune tar hele kostnaden med rehabilitering og ombygging av Skappels gate 2, bør midlene til finansiering av basisutstillingen i hovedsak komme fra andre enn kommunen. Det er naturlig å søke fylkeskommunen og staten om tilskudd til basisutstillingen. Private aktører som Sparebanken Hedmark, Eidsiva og Stiftelsen Fritt Ord, vil også være aktuelle, gaver kan dessuten omfattes av gaveforsterkningsordningen.

Hauge-senteret fikk eksempelvis et tilskudd fra Kulturdepartementet på 1,5 millioner kroner til basisutstillingen som totalt kostet vel 4,7 millioner.

6.1.4 Etableringskostnader

Det er anslått at etableringskostnadene vil beløpe seg til ca. 1,25 millioner kroner inkl. 25 % for uforutsette utgifter. Beløpet skal dekke utgifter til inventar, teknisk utstyr inkl. lyskilder, grafisk design, merkevarestrategi, nettsted m.m. Det er også medregnet konsulenthjelp til planlegging og innkjøp av inventar slik at senteret får et helhetlig preg.

Finansiering av etableringskostnader

Den samme fordelingsmodellen for stat og region gjelder også her, 30/70. I tillegg søkes det om midler fra private aktører, gaver kan dessuten omfattes av gaveforsterkningsordningen.

6.1.5 Olav H. Hauge-senteret – et eksempel på et spleiselag

Olav H. Hauge-senteret i Ulvik som ble offisielt åpnet i september 2014, er et eksempel på finansiering etter spleiselagsmodellen. Senteret er finansiert av tolv offentlige instanser og private aktører. Til sammen er det investert vel 11 millioner kroner i bygning, anlegg og utstilling – 5 millioner fra kommunen, 6 millioner fra andre.

Basisutstillingen kostet vel 4,7 millioner kroner, hvorav Nynorsk kultursentrum selv har stått for ca. 1 million kroner. Ellers har Kulturdepartementet, Hordaland fylkeskommune, Hardangerrådet, Ulvik herad, Sparebankstiftinga Hardanger, Visjon Vest, Vestenfjeldske Bykreditt og Stiftelsen Fritt Ord bidratt.

Resultatet er et moderne litterært museum til en lav kostnad.

6.2 Budsjett drift

6.2.1 Driftsutgifter

Utgiftene til drift vil blant annet avhenge av hvilken organisasjonsmodell som velges, og aktivitetsnivået. Det er en forutsetning at senteret leier lokaler av kommunen, og at kommunen har ansvaret for vedlikehold.

Lønnskostnadene vil avhenge av utdanning, ansiennitet etc. Det er beregnet lønns-kostnader til en ansatt i full stilling (daglig leder) fra 1. august 2018. Daglig leder er den som skal bygge opp senteret fram mot åpningen, og stillingen bør besettes så snart det økonomiske grunnlaget for drift er på plass. Lønnskostnadene vil øke etter hvert som senteret kommer i gang med driften og trenger mer personale. Etter åpningen i mars 2019 er det også behov for ferievikar/sesonghjelp. Selv om ikke basisutstillingen er på plass dette året, vil senteret ellers være i drift: Jacobsens leilighet kan brukes til formidling/omvisning, det kan holdes skrivekurs og andre arrangementer, skrivekurs for skoleelever/kulturskolen kan starte opp høsten 2019. Arbeidet med basisutstillingen skal også følges opp. Senteret kan dette året produsere en midlertidig temautstilling, eller en vandreutstilling kan lånes fra et annet museum.

Dersom senterets målsetting skal opprettholdes og senteret gis utviklingsmuligheter, holder det ikke med kun én ansatt (jf. kap. 5.3). Det er derfor for 2020, året basisutstillingen åpner og besøkstallet vil øke, foreslått å budsjettere med en ansatt i ¾ stilling i tillegg til daglig leder.

Budsjettet tar utgangspunkt i at Rolf Jacobsen-senteret skal være en selvstendig enhet. Det er ikke tatt høyde for lønns- og prisøkning.

	2018	2019	2020
Driftsutgifter			
Lønn fast ansatte			
(inkl. sosiale avgifter og pensjon)	500 000	950 000	1 450 000
Ferievikar/sesonghjelp	0	20 000	50 000
Honorarer	0	30 000	50 000
Husleie	50 000	300 000	300 000
Drift av lokale (strøm, renhold, vakthold m.m.)	0	80 000	100 000
Andre driftskostnader (forsikring inventar, telefon, IKT, kontorrekvisita, innkjøp av varer, markedsføring/profilering, reiser/møter/kurs, regnskap, diverse)	0	240 000	340 000
Aktiviteter	0	50 000	100 000
Uforutsette utgifter	50 000	100 000	100 000
Samlede utgifter	600 000	1 770 000	2 490 000

6.2.2 Driftsinntekter

Finansieringen baserer seg på modellen som er vanlig for slike kulturinstitusjoner: Staten dekker inntil 60 % av driftsutgiftene, mens regionen dekker inntil 40 %.

Rolf Jacobsen-senteret kan få egeninntekter fra billettsalg, salg i bokkafeen/museumsbutikken og salg av tjenester. Grunnlaget for slike inntekter må bygges opp over tid. I tillegg kommer sponsoravtaler og gaver, men disse vil trolig være øremerket konkrete prosjekter og ikke inngå i det ordinære driftsbudsjettet.

	2018	2019	2020
Driftsinntekter			
Billettinntekter	0	100 000	150 000
Salgsinntekter bokkafé/museumsbutikk	0	50 000	70 000
Tilskudd fra staten	0	950 000	1 350 000
Tilskudd fra Hamar kommune	350 000	420 000	570 000
Tilskudd fra Hedmark fylkeskommune	250 000	250 000	350 000
Samlede inntekter	600 000	1 770 000	2 490 000

Man må kunne anta at billettinntektene vil øke en del fra 2019 til 2020 som følge av økt besøk når basisutstillingen er åpnet i 2020.

Fordelingen mellom kommune og fylke kan bli en annen enn denne. Kommunen må se driftstilskuddet i sammenheng med beløpet senteret skal betale i leie for Skappels gate 2. Til sammenlikning mottok Kirsten Flagstad Museum ca. kr 430 000 i kommunalt driftstilskudd i 2015.

6.3 Aktuelle økonomiske bidragsytere

- Hamar kommune: Det er viktig å kunne synliggjøre at kommunen er en vesentlig bidragsyter når det skal søkes om midler fra andre instanser. Det er en forutsetning at prosjektet er godt forankret lokalt, for at andre skal ønske å bidra økonomisk.
- Hedmark fylkeskommune: Den lokale/regionale forankringen må også vises i tilskudd fra fylkeskommunen.
- Staten: Å ta vare på den immaterielle kulturarven etter en forfatter av Rolf Jacobsens format er et nasjonalt ansvar, og staten må også bidra til finansieringen av Rolf Jacobsen-senteret. I den videre prosjekteringen må det arbeides for å få Rolf Jacobsen-senteret på statsbudsjettet.
- Statlige spillemidler: Det er mulig å søke statlige spillemidler til ombygging av eksisterende lokaler til kulturformål, jf. Hedmark fylkeskommunes retningslinjer for tilskudd til kulturarenaer. Det kan søkes om 1/3 av prosjektets totale, godkjente kostnad, maks. 1,5 millioner kroner. Ett av kravene er at bygningen skal benyttes til kulturformål i minst 20 år.
- Kulturrådet: Støtteordningen *Rom for kunst* kan søkes om midler til tilpasning av bygg. Kulturrådet kan dessuten gi støtte til prosjekter. Privatpersoner, private og offentlige institusjoner og andre virksomheter kan søke. Institusjoner med fast årlig driftstilskudd fra staten innvilges normalt ikke tilskudd fra Norsk kulturfond.
- Bibliotekmidler: Via samarbeid med Hamar bibliotek og høgskolebiblioteket kan det søkes om bibliotekmidler til enkelte prosjekter, f.eks. tilknyttet dokumentasjonsarbeidet.

- Stiftelsen Fritt Ord er aktuell for søknad om midler til utstillingsproduksjon eller andre prosjekter.
- Sparebankstiftelsen DNB støtter prosjekter av nasjonal betydning over hele landet.
- Stiftelsen UNI er aktuell for søknad om støtte til brannsikring.
- Andre aktuelle private bidragsytere: Sparebanken Hedmark, Eidsiva og DNB mfl.
- Gaveforsterkningsordningen: Gaver på minimum kr 100 000 kan omfattes av gaveforsterkningsordningen, dvs. at gaven utløser en statlig gaveforsterkning til mottakeren på normalt 25 % av gavebeløpet.

I tillegg kan det være andre stiftelser, fond og legater det er aktuelt å søke, f.eks. Gjensidigestiftelsen, Bergesenstiftelsen, Anders Jahres Humanitære Stiftelse og Eckbos Legat.

Det bør legges til at det er ressurskrevende å skrive denne typen søknader.

7. Fremdriftsplan videre prosjektering

Juni 2016:

Forprosjektet behandles av formannskapet i Hamar kommune.

Høsten 2016:

- Hamar kommune går i dialog med Hedmark fylkeskommune angående finansiering og organisering av Rolf Jacobsen-senteret.
- Hamar kommune starter arbeidet med å få statlige midler til Rolf Jacobsen-senteret, det gjelder både investeringer og drift.
- Hamar kommune utarbeider søknad om statlige spillemidler til kulturbygg. Søknaden leveres fylket i januar 2017 sammen med bl.a. byggesaksgodkjente tegninger.
- Rolf Jacobsens Venner tar initiativ til registrering/katalogisering av gjenstandene i Jacobsens leilighet i Skappels gate 2. Arbeidet utføres med museumsfaglig veiledning av Anno museum Domkirkeodden.

Våren 2017:

- Søknadsfrist for statlige spillemidler i januar (se ovenfor).
- Rolf Jacobsen-senteret etableres som et aksjeselskap. Arbeidet med å skaffe offentlig og privat finansiering fortsetter. I løpet av våren 2017 bør det også oppnevnes et faglig råd for senteret.

August 2017:

Fremdriftsplan for arbeidet med basisutstillingen bør være klar, og det oppnevnes ei utstillingsgruppe. Fordi prosjektet skal ut på anbud og produksjonsperioden skal være realistisk, må det beregnes god tid.

2018:

- Ombygging og rehabilitering av Skappels gate 2. Hage og gårdsplass rehabiliteres/ferdigstilles.
- Stillingen som daglig leder lyses ut så snart organisasjonen og det økonomiske grunnlaget for drift av senteret er på plass. Daglig leder skal også lede senteret i etableringsfasen og samarbeide med utstillingsgruppa om basisutstillingen.

2018–19:

Etablering av Rolf Jacobsen-senteret, innredning, innflytting m.m.

8. mars 2019:

Offisiell åpning av Rolf Jacobsen-senteret.

8. mars 2020:

Åpning av basisutstillingen.

Litteratur

- Aksjeloven. Lov om aksjeselskaper. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-13-44?q=aksjeloven>
- Bækkelund, Bjørn: *Fredning av bygninger i Hamar sentrum. Dokumentasjonsdel*. Hamar kommune, Teknisk etat 1994
- Det rause museet. Prosjektplan for Vinje-senteret. Eit dokumentasjons- og formidlings-senter for diktning og journalistikk*. Nynorsk kultursentrum 2016
- Eierskapsmelding for Hedmark fylkeskommune 2013*. Hedmark fylkeskommune Forening. <https://www.altinn.no/no/Starte-og-drive-bedrift/Forberede/Velge-organisasjonsform/Hva-er-en-forening/>
- Fossestøl, Knut mfl.: *Organisering av museene. En evaluering av organisasjonsformer i kjølvannet av museumsreformen*. Norsk kulturråd 2013
- Hals, Anne: *Skappels gate 2 i et kulturhistorisk perspektiv*. Skrevet i samarbeid med Rolf Jacobsens Venner, 1998
- Haugen, Gunnar Brox / Rolf Jacobsens Venner: Notat om Skappels gate 2 – forvaltningen av huset og et framtidig Rolf Jacobsen-senter. Hamar, 19.10.2013
- Jacobsen, Rolf: *Samlede dikt*. Oslo: Gyldendal 1999
- Jahr, Knut: *Tilstandsvurdering over eiendommen Skappels gate 2, 2317 Hamar gnr 1 bnr 30 i Hamar kommune*. Hamar, mai 2015
- Kommunedelplan for kulturminner og kulturmiljøer. Byens kulturlandskap*. Hamar kommune 2011
- Lillebo, Hanne (red.): *Rolf Jacobsens boksamling*. Oslo 1995
- Lillebo, Hanne: *Ord må en omvei. En biografi om Rolf Jacobsen*. Oslo: Aschehoug 1998
- Lillebo, Hanne: *Rolf Jacobsen-senteret i Skappels gate 2. Et skisseprosjekt*. Hamar, nov. 2014
- Ljone, Guro: – *Kjem T'ao Ch'ien på vitjing ein dag. Hauge-senteret. Senter for internasjonal poesi, bygd over Olav H. Hauge sitt liv og verk. Forprosjekt 2010*. Ulvik 2010
- Olav H. Hauge-senteret. Utstillingsplan basisutstilling 2014*. Nynorsk kultursentrum 2013
- Stiftelsesloven. Lov om stiftelser. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2001-06-15-59?q=stiftelsesloven>
- Storsul, Stein og Rolf Erik Akselsen: *Kunstformidling i Hedmark*. Steinkjer/Bergen/Hamar 2015
- Vestad, Geir: *Hedmarks diktere*. Oplandske Bokforlag 2008
- Vurdering av faglige museumsnettverk. Rapport fra Norsk kulturråd til Kulturdepartementet 1. juli 2011*. Norsk kulturråd 2011

SKAPPELSGT. 2 - OMBYGGING TIL ROLF JACOBSEN SENTER

KOSTNADSESTIMAT

Forutsetninger

Bygningen er oppført i 1849, hovedkonstruksjonen består av tømmervegger kledd utvendig og innvendig med panel.

Bygningen er Sefrak-registert og båndlagt for bevaring.

Bygningen inneholder 4 leiligheter, 2 i 1. etasje og 2 i 2. etasje, hvorav den ene har tilhørt Rolf Jacobsen.

Rolf Jacobsens leilighet skal i utgangspunktet bevares slik den er, øvrige arealer skal benyttes av senteret for utstillinger og seminarer etc. Nødvendige tilpasninger og endringer forutsettes gjennomført uten vesentlige endringer av fasadene, kun mindre tilpasninger i forbindelse med rullestoladkomst (løfteplattform) til 2. etasje.

Det har ikke vært gjennomført befaring av eksisterende leiligheter som pr. dato er utleid.

Kostnadsanslaget støtter seg derfor til tilstandsvurdering utarbeidet av siv.ing Knut Jahr 26.05.2015.

Pga. manglende besiktigelse har det vært vanskelig å bedømme hvilke arbeider som er påkrevet og omfanget av disse. Kostnadsestimatet inneholder derfor større usikkerhet enn normalt for slike arbeider.

I beregnede arbeider er medtatt:

Rivingsarbeider

Nødvendig riving i forbindelse med fremføring av tekniske anlegg, samt etablering av nye døråpninger, samt utskifting av dører og vinduer. Evt. fjerning av gammelt gulvbelegg og en del uønskede kledninger på innvendige vegger. Utbygg i 1. etasje rives i sin helhet (gjenoppbygges).

Oppgradering av eksisterende overflater

Det er beregnet nødvendig oppgradering/oppussing av eksisterende flater innvendig, stort sett i form av malerarbeider.

Nye konstruksjoner

Det vil være behov for å etablere nytt toalettanlegg, bl.a. toalett for personer med nedsatt funksjonsevne. Det er medtatt ny adkomst til 2. etasje i form av utvendig, innebygget løfteplattform og bru inn til fasaden. Det er beregnet gjenoppbygging av utbygg i 1. etasje. Det er medtatt innsetting av nye dører og vinduer.

Tekniske anlegg

Nytt ventilasjonsanlegg for hele senteret.

Elektrisk anlegg er relativt nytt, men må suppleres og tilpasses. Evt. behov for nytt elektrisk inntak er ikke vurdert.

Enkle, men nødvendige branntiltak er medtatt.

Arbeider for utendørsanlegg er ikke medtatt. Dette bør vurderes i sammenheng med planlagt riving og gjenoppbygging av utbygg i 1. etasje. Det henvises for øvrig til tilstandsvurdering.

Kostnadsestimat for ovennevnte	kr. 4.300.000,-
25% mva	kr. 1.075.000,-
Entreprenørkostnad	kr. 5.375.000,-
Admin og honorarer	kr. 400.000,- eks. mva.

Hamar,
02.06.2016

PUSTEØVELSE

Hvis du kommer langt nok ut
får du se solen bare som en gnist
i et sluknende bål
hvis du kommer langt nok ut.

Hvis du kommer langt nok ut
får du se hele Melkeveiens hjul
rulle bort på veier av natt
hvis du kommer langt nok ut.

Hvis du kommer langt nok ut
får du se Universet selv,
alle lysår-milliardenes summer av tid,
bare som et lysglimt, like ensomt, like fjernt
som juninattens stjerne
hvis du kommer langt nok ut.

Og ennu, min venn, hvis du kommer langt nok ut
er du bare ved begynnelsen

– til deg selv.

Pusteøvelse, 1975

Til skolestart i 2015 laget Hamar katedralskole en velkomstbrosjyre til alle nye elever. Den fikk tittelen «Ved begynnelsen til deg selv», et sitat fra diktet «Pusteøvelse» av Rolf Jacobsen. Hele diktet er gjengitt i brosjyren. På denne måten ønsker skolen å skape refleksjon hos elevene og få dem til å se mulighetene de har ved en ny skolestart – ved begynnelsen til seg selv. Brosjyren presenterer også verdiene til Katta, RESPEKT og BEGEISTRING, og framhever hvor viktig det er at alle blir sett og føler seg hjemme på Katta.

I løpet av de første skoledagene fikk alle nye elever anledning til å lese og høre diktet «Pusteøvelse», og de fikk snakke om hvordan de forsto diktet og uttrykket «ved begynnelsen til deg selv».

Slik har Rolf Jacobsen nå fått en fin og fortjent plass i skolens profil.